

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Број 1191 Цена 90 динара 2.5 KM 1. новембар 2016. године

У овом броју:

| Суочимо будућност заједно, изнова | Крај мултикултурализма – шта даље? | Повратак веронауци | Трактат о фрули | Петар Лубарда, сликар светског гласа, Србин из Љуботиња | Философија Запада и философија Истока | Отац и Творац | Кајин и Авељ – братоубиство | Ко су „војници“ у Лк. 3, 14? | Тамо где и камен гласе | Дечанска ризница | Књиге у руке |

ISSN 0555-0114

Зочиште

Манастир Светих врача Козме и Дамјана се налази у селу Зочишту, 5 км југоисточно од Ораховца, у близини Призрена. По предању, манастир Зочиште је три века старији од Високих Дечана и датира из 11. века. Најновија археолошка истраживања датирају оснивање манастира Зочишта

Петар Костић, ректор Призренске богословије у 19. веку, записао је предање породице Корочевих, старе племићке породице из Призрена, која се временом потурчила, да су они били ктитори те цркве из 14. века. Манастир је постојао, по записима из турског периода, и у 16. веку да би негде, вероватно после велике сеобе запустио, јер нема неких података из 18. и 19. века да је био активан као манастир, већ као парохијска црква. У манастиру је изграђен конак у којем је 1871. године отпочела са радом српска школа за децу из села и околине. Негде непосредно пред Други светски рат манастир је поново оживео као женски манастир, да би од 1979. поново био мушки манастир до данас. То је што се зна о манастиру. Још и податак да је један Минеј из 15. века из манастира Зочишта постојао док није изгорео у Народној библиотеци у Београду услед бомбардовања 1941. године.

Помоћ „Безмездних врача“

Српски то звучи изражајније — „бесплатни лекари“. Те мошти се јако поштују, долазе им не само са Косова, него и из Србије, што за Србе сада представља немали подвиг. Штавише, мошти поштују и Албанци, како каже о. Стефан. Треба знати да је манастир смештен у албанском окружењу. У селу крај манастира уздиже се џамија. Иза зидина тачно по распореду допире глас мујезина. Манастир као да се налази у позадини непријатеља.

„Како то Албанци!? Па они су муслимани!“ – питао сам се. Отац Стефан се кротко осмехнуо и раширио руке, као да каже: „па ипак...“ „Па шта они чине?“ „Долазе, моле се, доводе болеснике, поготово децу...“ Што више ми је отац Стефан објашњавао, тим су ми прилике постајале несхватљивије – „Па како се они моле у православној цркви?“ – „Ђутке, по своме. Ми не слушамо“. – „И они целивају мошти?“ – „То је њихова ствар. Ми специјално за њих стављамо простирку на под. Они лежу под мошти. Леже и добијају помоћ.“

Све то ми се чинило некако невероватним. Нисам могао да замислим сличну слику код нас у Русији, да, на пример, моштима Сергија Радонешког долазе муслимани.

Оѣацъ Генадијъ Беловолов

фим и Спиридон дошли под шатор. Иначе, духовна обнова светиње је почела већ 2001. и 2002. године са служењем првих литургија на темељима тада порушеног манастира. Манастирска црква је 2007. била освештана и поново су враћене мошти које су монаси 1999. понели са собом када су морали да избегну са народом из овога краја.

3. Нешин

ПРАВОСЛАВЉЕ 1191

4

Суочимо будућност
заједно, изнова

6

Освештано земљиште за нову
цркву у батајничкој Беларици

8

Крај мултикултурализма
– шта даље?

Епископ бачки Иринеј

10

Милош Ковић, доцент
Повратак веронауци

Приредила Славица Лазић

12

Прилог дискусији о веронауци
Др Душан Лаловић

13

Слава Православног
богословског факултета
Стефан Зељковић

14

Писмо и традиција – натписи
на етнографским предметима
Биљана Цинцар Костић

15

Српски Американци.
Историја, култура, штампа
Ранка Мацаревић

16

Разговор са Бором Дугићем
Трактат о фрули

19

Живот и рад Еп. Николаја (19)
Философија Запада
и философија Истока
Радован Бићковић

22

Петар Лубарда, сликар светског
гласа, Србин из Љуботиња
др Александар Раковић

24

Отац и Творац
Бојан Бошковић

26

Кајин и Авел – братоубиство
Проф. др Родољуб Кубај

28

Ко су „војници“ у Лк. 3, 14?
Проф. др Предраг Драгутиновић

32

Топлички устанак (19. део)
Народ је стављен на муке
Анђелије Ђурић

38

Свет књиге

40

Књиге у руке

42

Наука, уметност, култура...

43

Кроз хришћански свет

44

Из живота Цркве

На насловној страни:
**На 61. међународном
сајму књига у Београду**
Фото: Ђакон Драган С. Танасијевић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Епископ бачки др Иринеј

Главни и одговорни уредник
Презвитер др Александар Ђаковац

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крућковић

Лектор и коректор
Ана Јокић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Чланови редакције
Презвитер др Оливер Суботић,
Сања Лубардић, Славица Лазић

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојно. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

Уплате не слати поштанском упутницом!
Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична поштом је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионом: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:
Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDE33)
Account with inst: 935-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativno Izdavska Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:
Редакција: +381 11 30-25-116
Маркетинг: +381 11 30-25-113
Преплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113
e-mail: pravoslavljje@spcrs – редакција
pretplata@spcrs – претплата
pravoslavlje.srb ; www.pravoslavljje.rs
web:

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православља“ подлежу анонимној рецензији. Текстови
и прилози објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампавање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. Д.

Дистрибутер: „Polydor“ д.о.о.,
Ломинка 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
тел/факс. 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
271.222 (497.11)
ISSN 0555-0114 – Православље
COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама
Владе Републике Србије**

Графичка припрема овог, 1191. броја Православља, завршена је
у понедељак, 51. октобра 2016. године у 10.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Суочимо будућност заједно, изнова

Током своје пастирске посете Великој Британији, 13. и 14. октобра 2016. године, по позиву, Патријарх Српски је посетио Архиепископа кентерберијског Јустина Велбија и Англиканску Цркву

У Цркви Св. Саве служена је доксологија, моли-
твено славословље у част Свјатјејшег Патријарха и
целе Српске Цркве и верног народа у Уједињеном
Краљевству. Патријарх Иринеј је захвалио на дочеку
Епископу Доситеју, свештенству и народу пожелев-
ши им свако добро од Господа и позвао на чување ве-
ре православне. Своју беседу Патријарх је завршио
жељом и молитвом Господу да дође време да се сви
Срби и Српкиње врате у своју милу отаџбину и по-
мognу њену обнову.

Архиепископ кентерберијски Јустин примио је 13. октобра 2016. Патријарха Иринеја и делегацију СПЦ у Ламбет Паласу. У поздравном слову Архиепископ кентерберијски је између осталог рекао:

У отпоздраву Патријарх Српски је беседио: „Хвала Вам што сте пружили прилику да обележимо један веома важан тренутак из живота јеромонаха Николаја Велимировића. Наша Црква има позитиван став према овој веома великој држави с њеном моћном историјом и културом. С посебним поштовањем сећамо се нарочито лекара и болничарки из Вашег народа

који су похитали у помоћ дубоко рањеном нашем народу. Тако чинећи, поднели су огромне жртве, а неки од њих положили су свој живот у Србији за Србију. Данас смо свесни улоге коју је Британија одиграла у Другом светском рату, кад је примила нашу Владу у егзилу – која је једно време боравила у Лондону – као и историјску краљевску кућу. И све ово је пружило дубоке корене у тело наших односа. На овом темељу треба да градимо наше заједничке односе.“

Други дан посете

Другог дана посете Патријарха Иринеја Цркви Енглеске вођени су значајни разговори у циљу неговања тоглог заједништва између домаћина и српске делегације, што наговештава обнављање дугогодишњих и блиских односа између Цркве Енглеске и Српске Православне Цркве. Разматрани су, између осталог, духовни живот наших Цркава, рад са младима, питање сиромашних и избеглица, проблеми савременог друштва, обнова СПЦ, као и значај породице која је окосница духовног узрастања и молитве након пада комунизма.

У Катедрали Светог Павла

На свечаном вечерњем богослужењу, у Катедрали Светог Павла, обележавајући стогодишњицу проповеди Светог Николаја Велимировића, стогодишњицу прославе Видовдана у овој катедрали 1916. године, као и британско-српског пријатељства и савезништва

у Првом светском рату, Патријарх Иринеј је произнео беседу у којој је између осталог рекао: „Пре сто година са овог свештеног места један млади српски јеромонах, обузет дивљењем, изустио је како величанство овог храма, засигурно, мора бити понос Енглеске и свецелог хришћанства. „Видео сам“, казао је, „да је саграђен од гранита и мермера, које су испирали таласи стотине мора и океана [...] да се овај храм, с правом, убраја у једно од архитектонских чуда света.“ Биле су то речи Николаја Велимировића, касније Епископа охридског и жичког, којег је Српска Православна Црква недавно узвела у диптих светитеља...

У садашњем тренутку, данас, потребно је да суочимо будућност заједно, изнова. Призвани смо у име оног за шта верујемо да јесте најбоље: наиме, промоција истине, љубави и освећујућег живота који чува Црква Христова делањем Духа Светога. Међутим, свет се променио, драматично. Упркос спектакуларном напретку на многим пољима, наш свет остаје свезан грехом, у паду (Рим. 8, 20–22). Бритке речи Светог Јустина Поповића (који је изучавао богословље у Оксфорду, под руководством оца Валтера Х. Фрира, од 1916. године) илуструју парадокс нашег доба: наиме, то је „век атомске технике и прашумске етике“. Речју, још увек нисмо кадри да духовно расуђивање и правоваљању етику на задовољавајући начин применимо на свет науке, технологије и моћи. А тај свет тежи да постане самодовољан.

Службена посета Енглеској Цркви завршена је беседом Патријарха Иринеја у Катедрали Светог Апостола Павла и свечаном вечером коју је у његову част приредио Епископ лондонски Ричард Чатерс.

Света Литургија у Лондону

После службене посете Англиканској Цркви и њеном предстојатељу Патријарх Иринеј и чланови делегације СПЦ наставиле су посету својим верницима у Лондону и Уједињеном Краљевству. Патријарх Српски је служио 15. октобра Св. Арх. Литургију у Цркви Св. Саве у Лондону. Саслуживали су Митрополит Силуан из Антиохијске Патријаршије, Архиепископ Марко из Руске Заграничне Цркве, Епископ

Атанасије из Васељенске Патријаршије, Митрополит загребачко-љубљански Порфирије, Епископ источноамерички Иринеј и домаћин Епископ британско-скандинавски Доситеј. Литургији је молитвено присуствовао и Митрополит Калистос из Васељенске Патријаршије.

Англиканску Цркву представљали су Епископ Ебсфлита Џонатан Гудал, часни канонике др Роџер Пол и др Вилијам Тејлор, а Источне Православне Цркве Епископ Ангелос из Коптске Цркве и Епископ Атанасије из Сиријске Цркве.

Светој Литургији присуствовали су бројне званице из јавног живота Србије и Енглеске.

Јеванђелске речи поуке упутио је Свјатјејши Патријарх посебно нагласивши да је Црква наше место где се сусрећемо са небеском отацбином, али кроз пријатељства, обичаје и традицију и са нашом земаљском отацбином. – Обе наше отацбине чине једну стварност и један наш људски живот – стога смо дужни као верујући људи да се са пуном пажњом односимо према вредностима земаљским које нас узводе према небеском и вечном животу, поручио је Патријарх.

Патријарх је рукоположио дипломираног теолога Димитрија Раковића у чин ђакона.

У Бирмингхамској Лазарици

У недељу 16. октобра Његова Светост је служио Св. Литургију у Храму Св. кнеза Лазара у Бирмингхаму. Саслуживали су П. Г. епископи: британско-скандинавски Доситеј, источноамерички Иринеј и викарни румунски епископ Игнатије заједно са двадесет пет грчких, руских, српских и румунских свештеника. На Светој Литургији је одговарао новоформирани хор Лазарице са диригентом Дамјеном Рацићем.

Његова Светост је унео део моштију Светог кнеза Лазара који је овом светом храму дарован из манастира Раванице. Након Свете Литургије присутнима се обратио домаћин, Владика Доситеј, који је захвалио Патријарху на посети.

У наставку молитвеног сабрања освећено је крсно знамење подигнуто у спомен свим ктиторица и приложницима Лазарице, а посебно проти Миленку Зебићу, сер Адријану Кадбурију и сер Алфреду Овену – великим пријатељима, оснивачима и ктиторица Цркве Лазарице. Уједно, Његова Светост је осветио и благословио земљу на којој ће ускоро почети изградња новог црквеног дома.

З. Н.

Извор: archbishopofcanterbury.org,
превод Информативна служба СПЦ

Његово Преосвештенство Епископ сремски господин Василије, са већим бројем свештеника из Батајнице и архијерејског намесништва земунског, освештао је дана 16. октобра 2016. године земљиште за нову цркву која ће уз Божију помоћ бити подигнута у батајничком насељу Беларица. Батајница, велико и познато село доњег Срема, претворило се крајем XX века у право градско насеље у општини Земун. Прилив становника који су дошли услед невоље и трагичних ратних дешавања због грађанског рата на простору бивше Југославије 1991–1995. године, пресељавајући се из крајинске зоне српског народа, само је један миграциони талас оваквог становништва који је долазио у Батајницу. Прве сеобе Срба из Војне Крајине (ширег простора око Горњег Карловца), Лике и Крбаве, Славоније и северне Далмације у Батајницу бележе се у другој половини XVIII века.

У Цетинској крајини у Далмацији, када се градила хидроелектрана Перућа 1958–1960. године, држава је извршила национализацију земљишта не месту изградње планираног објекта. Оранице су имали становници из места Врлика, Гарјак, Кољане, Косоре, Жежевић, Лактац, Дабар, Вучиполе, Засиок, Горњи Бителић, Потрљавље, Маљково, Отишић и Маовице. Земљиште је одузимао без надокнаде, а становници су били приморани на сеобу, што на више коте Динаре и Свилаје, а неки су се заувек иселили са тих простора. Поплављено подручје је било богато њивама, виноградима, шумама и ораницама, река Цетина је правила живописан пејзаж и на њој је било више десетина млинова. Тада је потопљен и стари историјски манастир Драговић (из 1395. године). Један део овог подинарског становништва дошао је у сремска села Сурчин, Бе-

Освештано земљиште за нову цркву у батајничкој Беларици

(*Translatio memoriae* светиње, црквене историје и завичаја)

жанију, Батајницу, Бановце и Пазову. Након „Олује“ 1995. године, пада Републике Српске Крајине, неке избеглице у маси тог цивилног становништва имале су бар где да склоне главу, дошавши код својих рођака. Везе северне Далмације и јужног Срема (доњег Срема, како је још познат) учвршћене су новим демографским приливом и, може се рећи, да су процес дугога трајања, који у историји има своје цикличне и периодичне законитости.

Име Беларица означавао је пре две деценије једну утрину јужно од Батајнице. Данас су ту куће људи који су избегли из Крајине и започели своје нове животе. Поред Бусија, које су се изградиле у функционално насеље, и Беларица има све претпоставке за несметан развој. Идеја да се сагради богомоља за беларички крај, око које би се образовала посебна парохија и црквена општина, постоји одавно. Његово Преосвештенство Епископ сремски г. Василије благословио је нове напоре грађевинског одбора предвођене свештеником Аленом Вукашином, који је освежио градитељске напоре новим духовним садржајима.

Тај нови храм у Батајници, њеном делу који се зове Беларица, биће посвећен Светој Великомученици Недељи, ранохришћанској светитељки која у српском народу, а нарочито у српском народу северне Далмације, јужне Лике и западне Босне (класичног *Triplex confinium*) ужива велико поштовање. И не само у крајишком делу српског народа. Познато је величање Свете Недеље у народном песништву и познати су лепо обичаји који се везују за сваку „младу недељу у месецу“. Простодушни народ је узвишено схватао Божију заповест да је 7. дан, када је Господ Бог „починуо“ од свога стваралачког дела, свечарски дан, евхаристијски, дан захвалности, топле молитве и заједничарења. У Далмацији је лепе описе веровања, обичаја и другог друштвеног поступања који је у вези са Светом Великомученицом Недељом дао прота и црквени историчар Душан Кашић у својој расправи „Поштовање Св. Великомученице Недеље у северној Далмацији“.

Место, које је освештано и опредељено за нову цркву у Беларици, познато је по хришћанској прошлости у XVI веку, о чему сведоче турски катастарски пописи Земунске нахије. Најближа места Батајници су по попису из 1546. године била Беларица и Цр-

вена Црква. У Беларици је живео Петар „дијак“ (ђакон), а кнез у селу је био Никола Стифић. Суседна Црвена (Црљена) Црква је добила име по храму грађеном од опеке. По попису из 1566/1567. године у Беларици (Биљарици) је служио „поп Никола“, а у Црвеној Цркви „поп Обрајан“. По промислу Божијем, Беларица ће опет добити нови храм, чиме ће се њено хришћанско назначење додатно утврдити.

Данашњи становници Беларице потичу углавном из северне Далмације и суседних крајишких области. По благослову Преосвећеног Епископа сремског г. Василија нова црква ће бити посвећена Св. Великомученици Недељи, толико поштованој у њиховом старом завичају, али и даље у хришћанским срцима. У северним крајевима Далмације, на тако малом простору, постоји неколико храмова посвећених Светој Недељи, као у Кожловцу и Оћестову. Њима се придружује и црква у Горњем Карину, поред магистралног пута Бенковац – Обровац, која је такође подигнута и посвећена 1985. године Св. Недељи. Треба рећи да је минирана после ратних операција, практично савремена са земљом 1996. године. Горњи Карин, родно место Симеона Кончаревића, изабраног епископа српског народа у Далмацији 1750. године, на сабору у Далматинском Косову чува светосавске традиције и косовски завет.

Замисао да се подигне нова Црква Св. Великомученице Недеље у Беларици на подобије оне из Горњег Карина јесте, након 20 година, потврда постојаности нашег народа и његове хришћанске наде, тј. како је записао велики књижевник заиста је тако: „Нема смрти. Има сеоба.“ (М. Црњански).

Радован Пилиповић

Епископ бачки Иринеј:

Крај мултикултурализма – шта даље?

Излагање Епископа бачког др Иринеја на отварању Међународне конференције о верским мањинама одржане у Загребу 21–22. октобра 2016. године

Част ми је да у име Његове Светости Патријарха српског Г. Иринеја и Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве поздравим овај еминентни скуп експерата, који се са верском, професионалном и грађанском одговорношћу баве

мањинским верским правима и људским правима уопште, као и присутне свештенике, рабина и представнике ислама, који проблеме мањина сагледавају пре свега по унутрашњем призиву, по савести верујућих људи. Одајем признање пре свега домаћину скупа Митрополиту Порфирију, а и свима вама који сте се одазвали на учешће овој конференцији, јер када се осврнемо на прошлост, видећемо да се тема мањинских верских права и коегзистенције са већином, слободе, затим такозване икултурације и акултурације, протеже од антике до данас, када се кроз свима познате догађаје на светло дана износи сав унутрашњи набој који је био прекривен политиком и праксом такозваног мултикултурализма.

Искуство мањине и већине је искуство свих људи. То је искуство свих заједница. Свако је негде мањина или већина. Моја Црква је овде мањинска Црква, али у Србији је већинска Црква, као и у неким другим земљама. Ако погледамо на историју хришћанске Цркве, видећемо то исто на самим почецима историје Цркве. Јудеохришћани, хришћани поникли из јудејства, били су апсолутна већина, а хришћани потекли из паганства, из јелинизма – мањина, да би се крајем првог века ситуација радикално преокренула и да би тада, нарочито после коначног разлаза Цркве и Синагоге, од краја прво-

Са конференције (фото: Митрополија загребачко-љубљанска)

га века, хришћани из паганства постали већина. Први пример када је једна мањина не само добила толеранцију о којој данас говоримо, него чак постала и владајућа духовна снага, јесте пример Првог Великог Сабора у историји Цркве, такозваног Апостол-

ског Сабора, одржаног по неким 49. године, по неким 50. године, а по неким 51. године – када тадашња мањина у Цркви добија једнак ауторитет, слободу и савест са дотадашњом већином и духовно постаје водећа снага у Цркви. То се односи не само на Цркву, него и на све друге верске заједнице и унутар њих, и у односима међу њима, и у односима сваке од њих према другим чиниоцима јавног и друштвеног живота. Увек је неизбежно паралелно искуство већинског или мањинског статуса.

Модерни термин мултикултурализам, који је у себи требао да обухвата и начела међуверске коегзистенције у друштвима, рецимо, у земљама Европске уније, у претходних неколико деценија често је коришћен када су о темама верских слобода и међуверских односа међусобно разговарали било хришћански свештеници, било рабини, имами, или сви заједно. Тај термин, међутим, остао је недоречен, а људи искрене вере су људско достојанство, међуљудске и међуверске односе сагледавали и тумачили, и до данас то чине, пре свега кроз призму Божанског откривења, имајући у виду, наравно, свако своје веровање и учење, али и позивајући се истовремено на заједнички духовни пракорен. Јер, велике монотеистичке религије нашег културног круга сматрају свака себе изданком праоца Авра-

ама. А отуда потичу несумњиве сличности, аналогije и прожимања, када је реч о темама као што је тема овог данашњег скупа овде, у Загребу. Са друге стране, кроз вишевековно искуство, поготово у претходном трагичном столећу, не само овде на Балкану, него и у свету, изван маргина историје испратили смо мноштво различитих пројеката. Један од њих је и пројекат мултикултурализма, али лишеног његових метафизичких, духовних или религијских основа. Зато имамо појаву и изјаву да „концепт мултикултурног друштва, замишљен тако да људи различитих култура срећно живе заједно, је пропали пројекат“, каже једна истакнута политичка личност из Европске уније, или други цитат: „дуго подржаван пројекат мултикултурализма је охрабрио различите културе да живе одвојено једне од других, али и одвојено од ширег друштвеног контекста“. Социолози данашње стање дефинишу као *иако мултикултурализма*, а знамо и за екстремне манифестације тог пакла. На свима нама овде сабранима, и на другим сличним скуповима, јесте да понудимо другачији одговор и да уместо *иако* понудимо *рај* о коме су предговорници говорили, помињући слободу, достојанство, светињу човека као личности, као заједнице, а изнад свега љубав као критеријум и путоказ живота и делања. У томе, наравно, се налази и вредност оваквог саветовања.

Дозволите само још на крају да кажем неколико речи о стању односа већинске Цркве, а донекле могу да кажем и државе, иако нисам овлашћен да у њено име говорим, према мањинским заједницама, посебно верским, у Републици Србији. Мислим да се не ради о неком савршеном моделу, јер таквога и нема. У оквирима историје га не може бити. Али, то је модел који тежи да буде праведан и човечан. Наравно, постоје мањкавости и недоследности у примени и реализацији, али увек постоји и спремност, пре свега, да се кроз заједнички рад Цркава и верских заједница, као и сарадњу свих њих са државним органима Србије, у границама могућности које пружа наше друштво, прихвате оствариве могућности.

Од атеизма, као званичне доктрине у Србији у своје време, као и у другим земљама у околини, па до данас, Цркве и верске заједнице настоје да усаглашеним и заједничким наступањем према органима друштва и државе воспоставе свој ранији положај, па и да га духовно унапреде. Таквим заједничким радом постигнути су и одређени успеси: реституција одузете имовине – на чијем праведном остварењу су радиле заједничким напором Цркве и верске заједнице, враћање верске наставе у основне и средње јавне школе, где је такође постојао заједнички наступ Цркава и верских заједница, потом воспостављање свештеничке службе у Војсци Србије и, нарочито важно, заједнички медијски наступи – сведочење основних вредности вере и етоса. Дакле, заједнички наступ на јавним радиодифузним сервисима. Занимљиво је да уџбенике, планове и

програме верске наставе, популарно зване *веронауке*, међусобно одобравају за употребу свих седам законом признатих Цркава и верских заједница. Не може, дакле, у школи да се користи неки приручник за који било ко-

ја верска заједница, макар и најмања, а присутна у јавној школској настави, има примедбе због нетолеранције и због неправедног приказивања живота дотичне заједнице и слично. У медијском простору имамо *Верски календар* који у свакој емисији, у одговарајућим одељцима, наравно по рангу Цркава, од већинске па надаље, али и уз позитивну дискриминацију – како обично кажемо, да би и оне најмање имале довољно могућности и прилике, приказује празнике које тога дана прослављају Православна Црква и Римокатоличка Црква. Цркве Реформације такође у том медијском простору повремено имају своје представљање када то желе и могу, а представници Исламске заједнице и Јеврејске заједнице, такође, редовно и свакодневно учествују својим доприносима о садржају своје вере. Једном недељно постоји код нас емисија *Верски мозаик Србије*, у коју су поред наведених повремено укључене и Цркве Реформације. Средства и оквир за ове заједничке медијске пројекте обезбеђује Српска Православна Црква, а браћа из других Цркава и верских заједница самостално одређују како теме о којима ће се бавити, тако и говорнике.

Наравно, све што сам рекао на ову тему нема за циљ, као што сам и на почетку напоменуо, да истакне да је то нешто нарочито и нека наша нарочита заслуга, али сам навео као пример искључиво да бих вас уверио у нешто иза чега стојим и лично, јер сам учесник свих поменутих догађаја и пројеката и од почетка до данас учесник не само у црквеним телима за веронауку него и у Комисији Владе Републике Србије за питања верске наставе у школама. Могу, дакле, мирне савести, без икакве друге намере или задње мисли да истакнем да нам је жеља и да смо се трудили, сви ми из Цркве у сарадњи са представницима других Цркава и верских заједница, дакле сви и мањински и већински фактори, да будемо пред законом и у друштву сви једнаки и са једнаким могућностима, а међусобно да сарађујемо и да сведочимо своју веру у духу љубави о чему је овде и пре мене било довољно надахнутих речи. Хвала вам.

Излагање Вл. Иринеја (фото: Митрополија загребачко-љубљанска)

Због чега нам је веронаука потребна

Полемiku о сврсисходности наставе унапређене веронауке за око 500.000 ђака који је у основним и средњим школама у Србији од ове године похађају, настављамо и у овом броју *Православља*. После 15 година колико веронаука траје у наставном програму, од ове школске године одвијаће се по новом наставном плану који је потписао нови министар просвете Младен Шарчевић. Који разлози иду у прилог утемељењу веронауке у нашем школству – настављамо разговор са угледним личностима.

Повратак веронауци

Милош Ковић, доцент на Одељењу за историју, Филозофски факултет у Београду

Православни свет византијских традиција као да се још вајка и не жели да схвати да је он одавно створио свој, аутентичан, дубински културни образац. Српски идентитет не може се ни разумети ни сачувати без православлa.

Зашто нам је потребна веронаука? Свако питање које се тиче душа наше деце и пута којим ће она сутра ићи, може се назвати суштинским и егзистенцијалним. На таква питања не дају се брзи и одсечни одговори. Памет, уколико она јесте оно за шта се представља, ту мора да се поклони пред искуством.

Нуди ли грађанско васпитање нешто што веронаука већ не са-

држи у себи? Толеранција, право на различитост, људска права, мирољубивост, слобода савести насупрот репресији – све то пронаћи ћете у хришћанској вери. Демократија, друштвена солидарност, локална самоуправа? Настали су као вера нишчих који су се у заједници, у саборности, суочавали са прогонима. Хришћанство већ вековима почива на парохији и парохијанима који

се међусобно познају, који заједно решавају све оно што им живот свакодневно доноси.

За разлику од грађанског васпитања, веронаука је ту да укаже да иза свих ових лепих речи и начела стоји – *љубав*. Она је ту да децу подстакне, охрабри и опреми за полазак на једини пут достојан човека, у потрагу за *смислом*.

Европске вредности? Има ли икога ко ће рећи да хришћанство

није у темељима европских вредности и европског школства већ пуна два миленијума?

Има, наравно, много оних који ће нас подсећати на прогоне јеретика и верске ратове. Али, ми данас не живимо у 16. или 17. веку, него у добу у коме се баш у име секуларизма, грађанских вредности, демократије, људских права, толеранције, права на различитост, уништавају и протерују целе људске популације, милиони невиних. Реч је, наравно, о учинку земаља НАТО пакта и Европске уније у бившој Југославији, у Авганистану, Ираку, Либији, Сирији и на стотинама тачака широм наше планете, где се то догађа далеко од очију јавности, зато што је и глобална медијска индустрија, опет, у њиховим рукама.

Суочили смо се са неутољивом страшћу за владавином над целим светом. Није, међутим, реч само о ратовима и разарањима. Глобална медијска моћ и индустрија забаве намећу један културни образац целом свету. Тај образац подразумева необуздани, себични индивидуализам и материјализам, праћен реториком о толеранцији и људским правима. Како је показао још Макс Вебер, међутим, чак и тај систем вредности укореењен је у религији, у учењу неколико протестантских деноминација о спасењу кроз пословни успех. Другачије, миленијумско и вековно културно и материјално наслеђе или се уништава (Ирак, Сирија, Косово), или се, коришћењем онога што је још Антонио Грамши називао „идеолошком хегемонијом“, одузима од својих баштиника и уз помоћ конвертита окреће против њих (Украјина, Црна Гора, Хрватска).

Ово наметање глобалне неолибералне културе учинило је да је идентитетска политика постала најважније питање у јавном животу скоро целог света. Радикални ислам је само један од одговора на овај изазов. У самој Великој Британији референдумска победа Бреگزита тумачи се као конзервативна побуна против отуђених,

Европске вредности? Има ли икога ко ће рећи да хришћанство није у темељима европских вредности и европског школства већ пуна два миленијума?

саможивих, неолибералних елита које проблеме производе, уместо да их решавају. Лабуристичка странка Цереми Корбина враћа се својим левичарским коренима. На тој врсти незадовољства у САД заснивала се левичарска председничка кампања Бернија Сандерса и, данас, десничарска кампања Доналда Трампа. Одатле потичу и покрети какви су Сириза у Грчкој или Подемос у Шпанији.

Где је у свему томе настава веронауке у српским школама? У суочавању са овим таласом који све плави, неотпорне културе, без утемељења у вековном искуству и предању, брзо подлежу. Православни свет византијских традиција као да се још вајка и не жели да схвати да је он одавно створио свој, аутентичан, дубински културни образац. Баш као код Руса или Грка, српски идентитет не може се ни разумети ни сачувати без православља. Њега и његове средишње култове је током веко-

ва, нарочито у добу Пећке патријаршије, уобличио Светосавска, Српска Црква.

Чак и данас, не само Православна Црква, него и све традиционалне Цркве и вере које постоје на тлу Србије, нуде своје одговоре на најтежа питања нашег времена. Оне знају како спречити демографско опадање и обесмишљавање породице, како зауздати свеопшти егоизам и материјализам, како онемогућити загађивање природе, како пробудити човекову савест у сучељавању са насиљем, како сачувати слободу и пронаћи смисао.

Хоћемо ли наставити да ове чињенице кријемо од себе и своје деце? Да ли ћемо наставити да затрпавамо бунаре чисте, живе воде, које су нам оставили наши преци? Или ћемо их претворити у извор окрепљења и виталности?

Приредила
Славица Лазић

Прилог дискусији о веронауци

Др Душан Лалошевић,
професор хистологије и ембриологије Медицинској факултету у Новом Сагу

Припадам бројним тешко хендикепираним генерацијама школованим у време братства-јединства, које је једино српској нацији наметнуто. Други народи у „окружењу“ знали су добро да нису припадници народа Љубана Једнака, него су нешто друго, боље и веће. Тек под старе дане моје генерације, иако смо и раније тајно схватили да је све око нас лажни сјај, нисмо смели ни самима себи да признамо да је религија Маркс–Енгелс–Лењин а изнад свега Друг Тито, заправо лажна.

Имао сам јако добре учитеље и наставнике основне школе, и данас их се сећам с поштовањем. Али, наставник историје је званично (можда морао) предавао о непријатељима нашег друштва, међу којима је на првом месту био Епископ Николај. Грешни наш народ када је престао да у слици Светог Саве види једино Христа, него је видео само Светог Саву, добио је другу икону у свакој учионици – Друга Тита. Сада сам тек сигуран да у свакој учионици деце нашег народа треба да буде само једна слика, Исуса Христа. Имам дивних пријатеља који су непоколебљиво и даље велики поштоваоци лика и дела Друга Тита. Заиста, у том времену било је и много добра, али не треба заборавити како је то време почело. У сваком граду у Србији у јесен-зиму 1944. стрељани су без суда бројни потпуно невини људи, зато што су били богати и/или српски патриоти. За многе породице није било разлике у терору за време рата и дуго после. Црква је била кроз школски систем званично проказана. Очигледно је тај период био потребан за правилно формирање свештенства и архијереја кроз мартирјум. Цео професионални живот сам посветио раду помоћу микроскопа. Гледајући живе ћелије и ткива, можемо видети да се живот од неживота страховито разликује не по хемијском саставу, него управо по животу. Ко не чује Хајднов ораторијум „Стварање света“ или Вивалдијево „Пролеће“ док посматра под микроскопом живот једног стентора, није добар посматрач. Зато се живот мора писати великим почетним словом, Живот, а онда све добија смисао. До сада је у науци доказано једино да живо биће настаје од другог живог бића, а не од неживог, спонтано. Ово је познати Пастеров закон, „Omne vivum ex vivo“, једно од његових највећих научних открића. Ипак је неупућенима можда потребно додати да је данашња медицина заснована пре свега на делу Луја Пастера,

да се историја медицине дели на два главна периода, пре и после Пастера. Интересантно је како су „дијалектички материјалисти“ гледали на Пастера. „Пастер се родио и одрастао у буржоаској средини...“, „...до последњег дана остао је верни католик, љубио руку дебелом свештенику...“. „Класна свест Пастерова била је јача од његовог научног генија.“ „Али, за атеисте који су усвојили праву научну филозофију, створену од Маркса и Енгелса, Пастеров тријумф никако није био пораз.“ „...нов, материјалистички поглед на свет – поглед на свет пролетаријата. Пастеру је остао стран овај поглед на свет, али ми, који умемо да одвајамо лаж од истине, ми који рушимо вековне стубове цркве, ми се не плашимо да одамо дужно признање успомени Луја Пастера. Нека је и припадао класи коју ми настојимо да уништим.“ Овако је изгледао школски систем моје генерације, данас можда некеме смешан, али се ми добро сећамо школског терора ако неки ђак није добро савладао ово градиво. Колико мржње се види у овим речима, а никако не могу да побију Пастеров закон да живот не настаје спонтано, сам од себе, из хаоса, тј. неке органске прачорбе. Структура једног микроорганизама (а да и не говоримо – макроорганизама) толико је компликована, од ћелијске мембране, молекуларних мотора флагаела итд. да никако не можемо прихватити спонтано стварање. Ако наставимо овим путем, Путем, јасно је да се веронаука мора не само неговати кроз школски систем, него увести и у школовање одраслих да би били што мање хендикепирани.

Остаје још истина која се код нас углавном заобилази и прећуткује. Када би се још увео обавезни предмет патриотизам, наши политичари би знали како треба да се поставе у свим областима друштва, на пример у просвети. Исто тако, патриотизам у здравству, а што да не и у туризму, као и у свим људским активностима. Не треба се бојати да би школовани патриоте постали затворени према другим народима и културама, то у нашем народу никада није био проблем. Али би цео данашњи систем заснован на економском предаторству, који смо ми додуше учили у школи као неоколонијализам, а сада га као ненаучену лекцију утврђујемо на својој кожи, коначно схватили какав је истински. Онда би истина постала Истина, а тиме би пуни смисао свега и нас саме обожито.

Слава Православног богословског факултета

Дана 9 октобра (26. септембра) 2016. лета Господњег, Православни богословски факултет Универзитета у Бе-

ограду свечано је прославио свог небеског заштитника Св. Апостола и Јеванђелисту Јована Богослова. Овом приликом служена је Света Архијерејска Литургија у факултетској капели Св. Јована Богослова, којом је началствовао Његово Преосвештенство Епископ топлички и викар Његове Светости Патријарха Српског г. Арсеније уз саслужење високопреподобног Архимандрита Прокопија Антониса Тајара, високопречасног протопрезвитера-ставрофора проф. др Драгомира Санда, високопречасног протојереја-ставрофора Василија Војводића, високопречасног протојереја-ставрофора Николе Чеке, часног јереја Борише Шањића, часног јереја Драгана Поповића, преподобних јеромонаха Ефросина и Андроника, свештених ђакона Јове Калинића, Игора Давидовића и јерођакона Нектарија.

Прослава празновања славе отпочела је вече пре, торжественим празничним бденијем које су служили бројни свештеници и ђакони, уз молитвено учење професора и студената. Светој Архијерејској Литургији присуствовао је велики број студената, професора и службеника факултета, као и многи верни народ који редовно посећује факултетску капелу. Гости славе били су представници студената са Универзитета у Београду, пријатељи нашег факултета, председник Студентског парламента Универзитета у Београду г. Бојан Миленковић и студент продекан Филолошког факултета г. Јелена Видовић, затим представници Богословије Св Са-

ве, сестринске установе нашег факултета, матуранти г. Стефан Богдановић и г. Миливоје Томић, те студенти из Калифорније

на челу са високопречасним оцем протојерејем-ставрофором Николом Чеком.

У пригодној беседи Преосвећени Епископ г. Арсеније, сходно Светом Јеванђељу где је читана прича о талантима, истакао је важност наше отворености за љубав Божију, препознавањем свега створеног као творевине Божије. Св. Јован Богослов није назван љубљеним јер је био већи од других, већ зато што је себе отворио за љубав Божију и био доследан да следи Господа све до Крста и буде весник Његовог васкрсења. Својим речима владика нас је позвао да своје таланте, којим нас је Господ даривао, умножимо и принесемо Њему, Извору љубави непролазне.

Након завршетка Свете Архијерејске Литургије, обављено је резање славског колача и благосиљање жита које су припремили студенти факултета. После овог свечаног чина уследило је послужење за све присутне у холу факултета, припремљено залагањем Студентског парламента.

Нека би Господ, молитвама Св. Јована Богослова, небеског заштитника овог училишта, умножио још више труд и врлине свих његових трудбеника, будућих пастира и учитеља стада Христовог, еда би служили увек Њему на славу, а Светој Цркви на понос и радост.

Стефан Зељковић,
председник Студентског парламента

Из живота и душе народне

Писмо и традиција – натписи на етнографским предметима

– Изложба у Етнографском музеју –

У Етнографском музеју у Београду, који ове године обележава 115 година, 20. септембра 2016. отворена је изложба са називом *Писмо и традиција...*, ауторке Вјере Медић.

На изложби је приказан разноврстан материјал из свакодневног живота са натписима које су оставили њихови аутори или поручиоци из обичног народа.

Ауторка је овом изложбом хтела да осветли два духовна аспекта српског народа у периоду од краја XIX до почетка XX века, а то су јаке тежње ка вредностима савременог западноевропског друштва са просветом као приоритетом, те јако изражен осећај за традиционалне вредности.

И доиста, народ је вековима погледом упртим нагоре посматрао живот и рад чланова династије и Цркве. Увек се дивио, дворовима владара (од дрвета), а одмах затим и велелепним задужбинама (од камена) – које су, нема сумње, биле још дичније јер је у њима било припремљено место где обитава Бог. Опет, када би ступили у цркву, „мали људи“ су разгледали живопис који је откривао сцене онога света и дивили су се складним ликовима и фигурама Светих отаца и Светих ратника. Сваки дечак желео је да баш његова слава буде Ђурђевдан или Митровдан, јер је тај светац приказан на пропетом коњу! Девојке и жене разгледале су хаљине, накит и оглавља српских владарки властелинки и покушавале да на својој свечаној „стајахој“ ношњи понове део виђене лепоте и сјаја. Када би до руку и дошла која свештена књига, човек из народа је могао само да је разгледа, замишљајући како је тек важан и величанствен њен садржај.

На међи минула два века писменост је стигла до народног слоја, и кроз предмете њихове свакодневне употребе показала да и он има шта да саопшти и забележи да траје у време.

Једна од првих области у којој се народ највише приближио дворској уметности јесте вез. Кренуло је то дубоко у средњем веку са школом за девојке коју је на двору организовала краљица Јелена (Анжујска). Тако се на овој изложби нашао и црквени убрус из Угриноваца, на коме је везом ситним перлицама у боји ауторка оставила посвету: *Стефану Божијом милошћу православном архиепископу и митрополиту карловачком 1838*. Међу најстаријим експонатима је брава од гвожђа из Рашке са сложеним механизмом две кључаонице, на којој је са унутрашње стране записано: *Да се зна ова брава (је) владике и*

јосіодина кир Мојсеја, саіради Арсеније Савић из Кримића јодине 1715. Потом се ређају предмети на којима се помиње Свети Сава и друге српске славе.

Затим следе елементи колективне идентификације са мотивима атрибута, хералдичких симбола, државних грбова, те еснафских ознака. У витринама Изложбе ређају се свечани убруси, буклије, гусле, делови ношње, наменски ћилимови, преслице, шкриње за мираз, дозиднице, четкаре, чутуре, свирале, металне чаше из ратова... и тако редом, на свима њима забележен податак, мисао, осећање.

На патосу галерије постављена је шарена колевка из Призрена, којој на узглављу стоји текст:

Живило и множило, 1891.

Са једног надгробног споменика сазнаје се житије Храброг Димитрија Милекића из Виче у Драгачеву: *Ој премили љубезни српски роде, куд ишаиш умољно стјани јосіој мало овде и прочишћай житије моје, на знање све будућности своје... родишћеи ме од Боја радго имадоше...*

Тако је из вековне тишине, народ пустио тихи глас који је кроз ове записе дошао и до нас.

мр Биљана Цинцар Костић

Промоција књиге

Српски Американци. Историја, култура, шtamма

У малој сали Коларчеве Задужбине 20. октобра одржана је промоција нове књиге др Кринке Видаковић Петров *Српски Американци. Историја, култура, шtamма* о којој су говорили Епископ западноамерички Максим, Епископ источноамерички Иринеј, професор Филолошког факултета у Београду др Душан Иванић и сама ауторка.

Монографија је по структури и садржини сложена, говори о српским заједницама у Питсбургу, Сан Франциску, Чикагу и о другим мањим заједницама. Од средине деведесетих година 20. века ауторка се бави изучавањем Срба у Америци и српском дијаспором. Књига представља неоспоран допринос очувању националног и верског идентитета Срба у Америци. Грађу за студију проналазила је у српској периодици, фотографијама, архивама, црквеним записима.

Епископ Максим, у чијој епархији је књига објављена (Себастијан Прес), на промоцији је поручио да нас ауторка богатством своје књиге води као кроз временплов – од почетака штампања првих издања до стварања разних књижевних врста које су заступљене у нашем наслеђу: збирки народних песама, класичне српске књижевности у Америци, првих превода, прозе, поезије, драмских дела, календара, алманаха, речника, читанки. Поред књижевних дела која су побројана, постоји запис и о књижарама и библиотекама. О стилу књиге Епископ Максим је рекао да је он академски, али врло погодан и пријемчив за читаоце свих доба: „Књига има историјски карактер, али се тиче садашњости.“

Надовезујући се, Епископ источноамерички Иринеј је захвалио ауторки и поручио да нас је она задужила својом љубављу и својом књигом. Преосвећени је подсетио на значај дијаспоре и нагласио: „Расејани се сабирају око Цркве која је стожер сваке дија-

споре.“ Епископ Иринеј, који је Србин рођен у Америци, рекао је да књига може да послужи као пролог – увод у будућност, јер прошлост је жива ствар, врата кроз коју човек улази у нови свет. С обзиром да књига обилује именима, причама, догађајима, фотографијама, новинским чланцима, она инспирише нова истраживања.

У свом излагању, др Душан Иванић је нагласио књижевни и научни допринос ауторкиних књига. Оне су значајне за афирмацију српске традиције у САД и српске дијаспоре уопште; сведоче о утицају писане речи међу Србима у Америци, о настојањима да се покрену листови и новине, да се издају књиге, да се сачува писана реч из завичаја. Монографија *Српски Американци* представља сложен сплет научних жанрова, и одраз културне историје српског иселеништва у Америци. Др Иванић је истакао да би матица требало да учи од дијаспоре, јер она утиче на очување националног идентитета.

Захваљујући се гостима на лепим речима гђа Видаковић Петров је вече закључила речима Црњанског: „Највећа даљина је заборав, то је оно што ми не смемо – да подлегнемо забораву.“

Др Кринка Видаковић Петров је научник, професор књижевности, преводилац и дипломата. Рођена је у Београду где је и завршила Филолошки факултет, а потом студије наставила у САД и Шпанији. Гостујући је професор у Берклију, Питсбургу, Оксфорду, Јерусалиму, Тел Авиву. Аутор је неколико књига.

Ранка Мацаревић

Разговор са Бором Дугићем, маестром

Трактат о фрули

Разговарала Славица Лазић

Ако нема духовне димензије, свирање је пуко чаврљање које је углавном досадно.
Не само за српски народ, већ за сваки народ на овој планети,
фрула је наслеђе које се има чувати и поштовати.

Добили смо коначно књигу о фрули, древном музичком инструменту који у традицији српског народа има посебно место. А књигу *Трактат о фрули* могао је да напише само Бора Дугић, светски виртуоз на фрули који је прославио овај, како он каже, божански инструмент на највећим светским сценама и најмањим селским светковинама. И тако, после 40 година свирања српских и балканских народних мелодија, маестро Дугић написао је јединствену књигу и предао је свом народу. То је био, како каже, његов осећај дужности.

У десет поглавља аутор је дао целовиту слику овог једноставног, али чудесног инструмента – од историјских и митолошких аспеката настанка фруле, преко форме, суштине и еволуције кроз векове, да би у последњим поглављима открио као конструктор градњу и материјал али и пројектовање, димензионисање и штимовање фру-

ле. Посебну вредност носе поглавља у којима наводи школе фрулаша и најпознатије фрулаше у Србији и окружењу, шта чини лепо свирање и богато илустровано поглавље најважнијих фрула света.

Можете ли да рационализујете свој посвећени однос према фрули којој сте посветили живот, па и своју књигу *Трактат о фрули*, коју је издао Завод за уџбенике?

– Од првог тренутка када ми је ујак поклонили фрулу од зове, а имао сам само четири године, ја сам је доживео као живо биће и тако је посматрам и данас. Када сам чуо први тон који сам произвео из тог маленог инструмента, знао сам да ме је опила и да ћу посветити живот уживајући док свирам. Људи олако помисле да је реч о малом инструменту који је лак за свирање. Треба много талента и много рада да из седам рупица изведете уметничко де-

ло. Ја сам изузетно упоран човек, прескакао сам високе зидове за једно људско биће када је музика у питању. Желео сам да охрабрим друге да и они то покушају.

Колико дуго сте радили на књизи и да ли она својим садржајем даје новину када су у питању дувачки инструменти?

– Припремао сам књигу десет година, а написао сам је за годину дана. То је био мој осећај дужности, моја унутрашња ствар, потреба да онима који покушавају да нешто кажу кроз фрулу, а долазе после мене, олакшам муку кроз коју сам и сам пролазио. И ја сам имао лакши пут, јер сам имао Саву Јеремића, Николу Обрадовића, Павла Станојевића, Кокорића и многе друге. Не смемо бити себични. Бог ми је дао тај инструмент и моје позвање било је да га прославим и његову лепоту откријем и свом, али и другим народима. Има пуно новина које сам обелоданио

у књизи, посебно када је у питању конструисање и прављење савршене фруле. *Трактићи о фрули* је и школа за фрулу, и роман о фрули и научни рад и нека врста статистике. Све је ту стало. Дао сам основна знања, систематизована тако да буду лако схватљива и детету.

Моја осећања су та веза са публиком, али с друге стране осећања су моја моћ да публици могу да пошаљем поруку. Имао сам на сцени изузетне часове среће и узлета, и за то добио подршку публике. Хтео сам и то да пренесем будућим фрулашима. Овом књигом сам се захвалио и Богу на таленту и истрајности, али сам хтео да оставим траг онима који долазе после мене. Никада ме није „ухватила“ слава, знао сам да тек треба да учим и да су признања само подстицај.

Колико је фрула значајна за српски народ?

– Она је реликвија коју никако не смемо запостављати. Фрула је у свим системима била цењена. У претхришћанском периоду је била магијски инструмент. Сама чињеница да фрулу напајате својом душом, да она свира вашом душом и да саопштава ваше мисли, чини је несвакидашњим инструментом у нашем народу. Ту мисао, уколико је богатија духом, уметник обогати тонским низом. Ако нема духовне димензије, свирање је пуко чаврљање које је углавном досадно. Не само за српски народ, већ за сваки народ на овој планети, фрула је наслеђе које се има чувати и поштовати. Које се предаје наредним генерацијама и даље преноси у будућност. Фрула је најједноставнији инструмент са тонском скалом. Она је подстицајна врста музичке реликвије која омогућава деци да се заљубе у артикулисани звук.

Свирала је најраспрострањенији дувачки инструмент на свету, зову је краљицом дувачких инструмената. Шта је чини тако посебном?

– У Немачкој је пре шест година пронађена свирала стара преко

43.000 година. Она је изменила историју човечанства. Има заслугу за развитак друштвеног живота човека.

Открили сте да је фрула једини музички инструмент који се љуби док се свира, и да на тај начин постаје продужена људска душа. У књизи сте изнели да ће лепота звука који производи фрула опстати дуго после нас, заувек. Да ли сте књигом желели да јој продужите век и да је уведете у велику породицу дувачких инструмената као српски бренд?

– Зашто да не?! И то сам хтео. Ако наш народ не зна шта има и препушта свакога дана фрулу зубу времена, и ако она нестане из нашег музичког окружења и нашег памћења, нестане и наш народни идентитет. Током векова наш народ је посебно украшавао фрулу, то је била обичајна норма. Али, никада конструктори нису писали своје име и датум изградње свирале. Тако да ми данас не знамо да ли фрула има 100 или 300 година. Уколико се чува на тамном и хладном месту, не може да доживи никакву промену и 400 година. Ја сам први у Србији почео да пишем своје име на својим свиралама. То није гордост, то је лична карта инструмента. Направио сам преко 300 фрула и знам да правим нај-

У Немачкој је пре шест година пронађена свирала стара преко 43.000 година. Она је изменила историју човечанства.

боље фруле. Занат сам учио пола века. Поклањао сам их углавном својим ђацима. Никада нисам ни коме наплатио часове свирања, јер их ни ја никоме нисам плаћао. Људски живот је овде кратак, брзо ћемо отићи. Они који дођу после нас треба да виде шта смо били, колико смо бриге имали за будућност. Памтиће нас по ономе шта смо оставили иза себе. То може бити корисно за њих, али и разочаравајуће. Све је ваш траг. Само ваш!

Ви сте „кривац“ што се фрула конструктивно преобразила у 21. веку и добила своје место и у модерној, и у етно музици. Ипак, она је пре свега народни инструмент, поникао из душе народа. Кажете да је њена суштина ветар?

– Фрула и на енглеском језику значи ветар. Ветар је покреће, али је то микро ветар у тесном простору око гласника. Када један део ваздушног млаза иде напоље, други иде унутра и они су врло близу. Онај који излази изазива потпритисак, а онај који улази у инструмент изазива, нагомилавањем честица, надпритисак и то ствара ветар. Све се то догађа у малом простору од једног милиметра где је гласник. То ствара тон, а он је пријатан звук. Фрулаш кроз тих шест, седам рупица на фрули бира тонове да би кроз мелодију изразио своја осећања и музичку мисао. Фрула је саставни део сваке акустичке физике. У њеном изразу постоји мистика и током векова су народи трагали за мистичким изразом, који је увек био различит. Свирала је историјски инструмент, историјска реликвија и живеће до свршетка света. И стално ће се мењати. Чак и да је ми заборавимо, свет ће нас подстакнути да је негујемо.

И Владика Николај је свирао фрулу. Да ли сте чули неки снимак?

– Нисам чуо, али није важно како је свирао. Важно је да је свирао и покушавао да своју душу изрази. Ако узмемо у обзир његову речитост, можемо предвидети да је имао лепе тонове, јер је његов дух је био другачији. Када чујем човека како свира тон, знам његов психолошки профил јер кроз фрулу покушавате да говорите оно што бисте речима.

Ако нам је дато да кроз фрулу говоримо, шта све можете да саопштите свирајући, има ли лимита?

– Сваки инструмент има лимит. Ја за сада знам да фрула има опсег три октаве. Када сам почео да свирам, биле су две октаве. Почео сам да свирам октаву више како би могао да свирам композиције које су великог опсега. Имам пријатеља који тврди да је на фрули пронашао 43 тона, што је шест тонова више него што сам ја успео да нађем. Пронашао сам читав спектар и ван тога, али су тонови неартикулисани и непријатни. Кларинет има опсег од три и по октаве, али то на малој фрули звучи јако непријатно. Људска радозналост нема граница, а чим сте радознали нешто ћете и пронаћи. Истраживао сам до оне границе док је тај тон пријатан за слушање и интонативно чист.

Фрула је доживела велику ренесансу у овом веку, стотине младих људи се озбиљно бави фрулом и такмичи – Сабор фрулаша у Прислоници, Школа младих фрулаша у Брусу и многи други. Како се фрула изборила испред новокомпанованог неукуса?

– Тешко. Не зато што је новокомпанована музика била снажнија, већ зато што су љубитељи те музике били већи залуђеници него што смо се надали. На Јутјубу се може наћи прави драгуљ наше

Све време које смо добили је Божије време. Ако трошите Божије време на паметан начин, Бог ће вас наградити. Ако имате добру вољу и спремност за велику жртву због љубави за фрулу, немојте се плашити. Када свирам, ја увек уживам и знам да сам оставио траг у времену које ми је Бог дао.

музике и данашњи музичари би требали да преслушају, рецимо, дует Босе Овуке и Радета Богићевића, који су били егземплари српске музике. Снимили су непревазиђене песме – „Марамица свиленица“, „Звиждук у Градини“... После је неком пало на памет да је „двојка“ глупа и тада се на наше музичко тржиште увукла музика са удаљених источњачких меридијана, са којом ми немамо никакве везе ни географски, ни културолошки. Тада се насилно променио музички образац – узели су готове турске, сиријске, ирачке, блискоисточне плоче и написали српски текст. То је промена генетског обрасца, не само звучног. Када само то певате, не гирате своју унутрашњост. Није то исто као „Ој, Мораво моје село равно“ – то смо ми! Једног момента ћемо уобразити да смо ми део овог шареног народњачког неукуса а то већ увелико утиче на нашу децу. Треба слушати сваку музику, али не смемо своју музику дати за туђу. То је основна ствар. То лепо објашњава Миле Медих у својој књизи о Стефану Немањи – Никада не дозволите да се пред вашим прагом вије туђе коло и пева туђа песма!

Наш национални радио и национална телевизија треба да емитују народне песме Србије са трајних снимака које су снимили најбољи певачи у свом времену. И то је чување националног идентитета. Ако Радио Београд емитује само то што припада Сирији и Либији, а не чујемо ни једну песму која припада нашем колективно несвесном, онда је то или смишљена тактика или тешко незнање и некус. Не стаћемо као народ, јер музика је озбиљан чинилац идентитета сваке нације. Данашња власт мора поно-

во више да улаже у културу и да подржава таленте, како је то било у време мог детињства. Најава да ће укинати веронауку у школама представља, такође, смишљено затирање наслеђа. Човек има веру која га повезује са Творцем. О томе наша деца морају учити у школи, јер је то део опште културе.

И о томе сте писали у књизи тврдећи да „фрула спада у искон човека, његовог бића и нације“. Да ли, осим што представља духовно-културно наслеђе Србије, фрула остаје и неодвојив део нашег националног бића и идентитета у будућности?

– Ако су новотарије продужетак нечега што је било наше, увек сам за то! Треба мењати на боље и у духу времена. Ако запевамо њихову, нека и они запевају нашу. То је смисао. Али ми нашу музику супституишемо са њиховом?! Преживеће фрула! Она одавно није само дрвена цев на којој се свирају пастирске песме. Постала је оркестарски инструмент. Ко је могао помислити да могу да свирам Баха на фрули?

Шта је тон, да ли је јачи од речи?

– Ако није јачи, онда је бар као реч. Ако добро изведен тон обојите својом душом, послали сте поруку.

Да ли сте открили све о фрули у овој књизи и на многобројним наступима широм света, или је фрула и даље изазов за Вас?

– Открио сам само основне ствари. Верујте ми, фрула ће бити тешко демистификована до свршетка света. То је исувише чаробно када се догађа. Божију тајну је тешко разоткрити. ■■

– Од Свечовека до Богочовека –

Живот и рад Епископа Николаја

– 19. део –

Философија Запада и философија Истока

Радован Бићовић

Све до новијег времена у Европи је владало мишљење да је древна Грчка колевка философије. Када је у Европи дошло до озбиљнијег и студиознијег проучавања оријенталних култура, у другој половини XIX и почетком XX века, то мишљење се мења. Све је више истраживача који као прапостојбину философије виде Индију. То уверење је имао и Владика Николај. Чак је знатно више ценио источну него западну философију. Веровао је да Исток има посебне предиспозиције за философију, а Запад за науку.

Индија је мајка свих философа (*Изнад Истока и Запада*, 802). Тран-

сцендентност је особина Истока, натурализам Запада (Исто, 795). Запад се бори за видљиво (науку), Исток за невидљиво (философију) (Исто, 808). Исток има свеце и мудраце (философе), Запад проналазаче (научнике) и освајаче (Исто, 808). Исток тежи бекству од света, Запад потчињавању света (Исто, 809). Запад је земља науке, Исток философије (Исто, 800). „Нити је Исток за науку, нити Запад за философију“ (Исто, 801).

Индијска мисао Николаја привлачи пре свега зато што је чврсто повезана са животом, што су у њој истина и добро неодвојиви. Та философија увек подразу-

мева аскезу и врлински живот, што није случај са Западом. „Сви философи индијски су аскети“ (Исто, 802), каже он. Они се тамо сматрају „свецима“ (Исто, 802). Источни философи су светитељи, а западни професори (Исто, 802). А раздаљина између светаца и професора је већа него раздаљина између Истока и Запада (Исто, 802).

Однос философије и науке

Овај проблем је био предмет размишљања многих теолога и философа. Тражене су сличности и разлике. Једни су овом питању приступали историјски, ➔

други проблемски, трећи методолошки. Без обзира на различите одговоре, тешко је порећи извесне додирне тачке, али и разлике. Многе идеје и појмови из философије ушли су у трајно наслеђе теологије добијајући нов садржај, и обратно. Овим проблемима Николај није приступао ни историјски, ни проблемски, ни методолошки, већ их је искључиво посматрао у сотириолошко-есхатолошкој перспективи. Делимично смо већ видели његов став, и сада преостаје да се укаже на још неколико мисли. Посматрано у сотириолошко-есхатолошкој перспективи, без обзира на све сличности и међусобне историјске подстицаје, то су два потпуно различита знања која се често и искључују. „Којима је дато Евангелије (теологија), не даје им се философија“ (*Љубољубивијски списов*, СД V, фр. 51, 871). Философија, као спекулативно и теоријско мишљење, јалова је, јер не може да реши ниједно од суштинских питања која муче човека. Првенствено не може да реши проблем смрти. Исто тако, на ваљан начин не решава ни питање субјекта и објекта (Исто, фр. 51, 871). За разлику од ње, теологија то чини.

Да би што уверљивије указао на њихова значења и вредности за човека, Николај прави поређење философије и теологије са хигијеном и медицином. Колика је разлика између хигијене и медицине, толика је разлика између философије и теологије (*Мисли о добру и злу*, 527). На овом месту он чак тврди да је теологија лек и медицина за философију. Философски системи се множе тамо где влада духовна затупелост, пустош и болест, а тамо где је болест (философија), тамо је и медицина (теологија) (Исто, 527). Колико год ова тврдња на први поглед изгледала необична и смешна, она није без основе. Гледано историјски, поједине философске идеје и теорије (јереси) терале су теологе и Цркву да форму-

лишу своје учење, штитећи тако организам Цркве од опаких болести. Став о теологији као својеврсном лекару и терапеуту философије, и својеврсној философској условљености теологије (да није болести, не би било ни медицине) потврђује тезу по којој народи који нису имали философију, нису имали ни теологију. Из овога би се могло закључити или да ти народи нису били болесни, или да никада нису били духовно здрави. Но, ова теза се ничим не може бранити, јер једноставно нема народа без одређене философије и теологије.

Овде је интересантно споменути да Николај, под одређеним претпоставкама, изједначава философију и теологију. Оне су истоветне када се и сама теологија претвори у скуп јалових дефиниција и формализовану теорију. Тада између спекулативне философије и спекулативне теологије нема никакве суштинске разлике. У том случају, обе су болесне (Исто, 527), обе постају извор заблуда и самообмана.

Однос теологије и науке

Колики је био Николајев интерес за философију, толики је био и за науку, што је и разумљиво. Он је живео у времену када су многи научници у име науке и научности безобзирно негирали веру, и од њега се очекивало да реагује и да укаже на стварни однос теологије и науке. То он и чини још 1913. године у спису *О хармонији с бескрајним*, који је објављен у *Гласнику православне Цркве* исте године. У то време је имао много више поверења у науку и философију него што је то касније био случај. Та размишљања биће и модификована. Када говори о овим проблемима, он понекад ствара фактичко стање између њих две, а некад говори какво би оно требало да буде. Кад полази од тог чињеничног стања, он у ствари говори о псеудонауци. Када, пак, полази од

могућег, од оног како би требало, тада мисли на праву науку.

Сам наслов овог списка сугерише у ком се правцу тада његова размишљања крећу. Песнички занесен и јеванђелски надахнут, он настоји да успостави свеопшту хармонију која је грехом нарушена. Свет види и доживљава као бесконачну хармоничну целину, али види и дисхармонију света. Зна за првобитну хармонију између Бога и човека, душе и тела, човека и света. Но, исто тако осећа дисхармонију између свега, што у њему изазива неспокојство и стрепњу. Како све помирити и превести из стања дисхармоније у стање хармоније? Богочовеком Христом и само Њиме! У Њему и Њиме мири се и уједињује све. Та вера и нада постају метафизички основ на којем гради теорију хармоније или симфоније између теологије и науке.

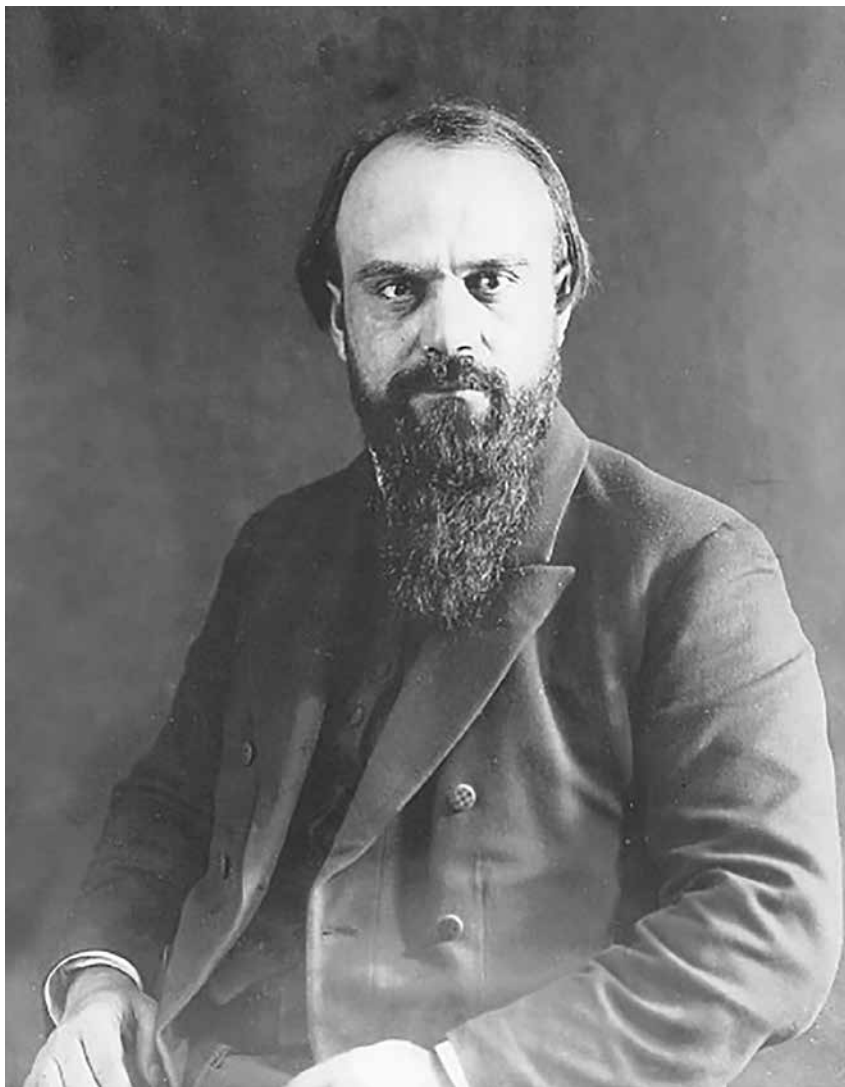
Поједине научне теорије и теологија су супротстављене и налазе се у непријатељском односу, што не значи да у таквом стању и морају да буду. Напротив. Њихово јединство и хармоничан однос је могућ и пожељан. Оне једна другу не искључују, оне су комплементарне и допуњују се. Њихово јединство не би ишло на уштрб једне или друге. Настојећи да их помири, Николај науци приписује неке посебне заслуге. Она је прогнала све богове из природе, то јест уништила је политеизам (*Беседе под јором*, СД IV, 22). Протерујући полубогове и богове из природе, наука је за нас „велика светлост“ (Исто, 22) која утире пут правој вери (Исто, 22). Ко знањем подржава своју веру, а вером (теологијом) допуњује своје знање (науку), тај је практично решио проблем вере и знања (*Предговор за Беседе под јором*, 3). Теологија је светлост науке, а наука апологија вере (*О хармонији с бескрајним*, СД IX, 645). Вера је науци потребна и зато што се њени објекти једним делом ослањају на трансцендентно (Исто, 645–646). Да није

вере, тим својим трансцендентним делом сваки факат би остао за науку необјашњив. Без науке теологија не може. Верска факта само су полуфакта без науке, као што су опет научна факта само полуфакта без вере (Исто, 646). Природа њиховог односа је органска, а не политичка (Исто, 646). Свет је циновски организам – целина, па и сва људска знања, искуства, морају бити сливена у складну целину.

Псеудонаука агитује против вере, псеудотеологија агитује против науке. Псеудонаука узима најгоре и најпримитивније облике вере, и њих истиче као веру уопште, њих критикује и њих напада. Псеудотеологија, опет, има очи само за злоупотребе научних проналазака и открића, генерализује те злоупотребе и негира науку (*О традицији вере*, СД IV, 371). Тамо где постоје права наука и теологија, тамо се оне не нападају, већ се допуњавају. Као што се нижи светови ослањају на више, тако се нижа знања наслањају на виша. Као што се виши светови испољавају и пројављују у нижим, тако се и виша знања манифестују у нижим. Другим речима, наука се ослања на теологију, али се и теологија очитује и исказује кроз науку. Наука не може да замени веру, јер уже никада не обухвата шире. За разлику од науке, која обухвата само један део света и људског живота, теологија прожима цело људско биће и обухвата целину света (*Беседе јојором*, 4). Пошто се наука бави предметним светом, она је само символ теологије. Њене истине су само слова, знаци, печати и наговештаји Вечне Истине којом се бави теологија (*Пилашово ишћање*, СД XIII, 133). Кад је наука одвојена од вере, она за човека не значи ништа. У том случају је чак узрок људске несреће. Тада више није светлост него мрак (*Љубосићински сѣослов*, фр. 51, 871).

Када је схватио да је све што се збива у историји и људској при-

Читаоцима *Православља* представљамо одабране одломке из књиге блажене успомене о. Радована Биговића *Од Свечовека до Бојочовека* (Р. Биговић, *Од Свечовека до Бојочовека: хришћанска философија владике Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд 1998).

Владика Николај Велимировић, извор: pogledi.rs

роди драма и борба, да постоји фундаментална противречност између овог и оног света, Николај више није био склон размишљању о некој хармонији између теологије и науке. Чак му се идеја хармоније и мира чинила идејом Антихриста. Када је коначно ушао у теологију, више се из ње није враћао нити правио компромисе. Више ништа није могао да претпостави Истини, па

ни ренесансно-просветитељски идеал хармоније. Видео је само Богочовека Христа. Каткад се поново освртао на проблем науке, беспошtedно је критикујући. Наравно, није критиковао науку као такву, већ сцијентизам (веру у науку и обоготворење науке), што је само привидно супротно његовим првобитним ставовима.

— наставиће се —

Петар Лубарда

Петар Лубарда, сликар светског гласа, Србин из Љуботиња

др Александар Раковић

У данашње смутно време – када нам у односу на 1991. недостаје око милион и по Срба, када је *in* размишљати о промени националног и културног идентитета, када се назадним сматрају православна цивилизација и српско родољубље, када се упире поглед ка Бриселу зарад евроатлантских и европских модела понашања, када нам свадбе све више личе на оне из британског филма „Четири венчања и сахрана“ а на медени месец се путује у Оберсдорф – вредно је подсећати на велике Србе који су своје дело уткали у светску науку, уметност и културу, а притом истicali да су то што јесу – Срби.

Већ је у Православљу, кроз моје текстове, било речи о Петру II Петровићу Његошу, Николи Тесли, Иви Андрићу, а требало је да буде речи и о Михајлу Пупину, Милутину Миланковићу и другим значајним Србима светског гласа. Било је речи и о несрећној судбини светског шаховског првака Бобија Фишера, Американ-

ца који је страдао због подршке коју је током деведесетих година 20. века дао српском народу.

Сада ће бити речи о једном од највећих српских и југословенских сликара Петру Лубарди, који је рођен 27. јула 1907. у Љуботињу, у Књажевини Црној Гори, а преминуо 13. фебруара 1974. у Београду, у Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији. Био је редовни члан Српске академије наука и уметности. У време када је Петар Лубарда посебно наглашавао да је Србин, било је изузетно популарно за људе који су стизали из његовог амбијента да се изјашњавају као Црногорци. С тим у вези, Лубарда је сматрао да у свом српском националном испољавању мора да буде изричит како неко од надлежних случајно не би уписао да је црногорске националности.

У време док смо се борили за очување заједничке државе Србије и Црне Горе, када смо успели да заштитимо српски национални идентитет у Црној Гори

од похаре коју су спремили новоцрногорски идеолози, професор Богољуб Шијаковић ми је уступио два текста која је написао Петар Лубарда. Први текст је Лубардино писмо, а односи се на његов став о организацији југословенске изложбе у Паризу (1971) у којој је учествовао са сликом „Сумрак Ловћена“, као видом отпора против рушења Његошеве заветне цркве на Ловћену. Други текст је Лубардина стручна биографија (1972) која је, према његовом завештању, предата Српској академији наука и уметности.

Лубардино писмо поводом изложбе у Паризу је послато из Београда 18. марта 1971. и у целости гласи:

„Драги Коларићу,

Желео бих да ти се обратим са једном молбом; унапред се извињавам за узнемирење.

Како си ти члан Одбора за приређивање 'Југословенске изло-

Петар Лубарда, Сумрак Ловћена

жбе кроз векове' у Паризу (од 2. марта до 17. марта 1971. године), молио бих те да на првој идућој седници Одбора прочиташ ово моје писмо.

Као што сам и писмено обавештен од Одбора, учествујем на поменутој изложби са сликом 'Сумрак Ловћена', датирана 1970. године, а у саставу који шаље СР Србија (што је и била моја изричита жеља). Међутим, како не знам ко шаље податке о аутору који ће изаћи у каталогу (а знајући да се у том обимном послу може поткрасти грешка), решио сам да пошаљем следеће и једине тачне биографске податке о мени. То су: Петар Лубарда, рођен 1907. године, Љуботињ; Србин; живи у Београду, Иличићева бр. 1.

Молим да се ови подаци најхитније (телеграфски) доставе другу који уређује каталог да би могао направити евентуалне исправке.

Што се тиче аранжирања саме изложбе, ја ћу бити слободан да замолим следеће: уколико се изложба аранжира по републикама, односно по националном кључу, да као што је разумљиво – будем у саставу другова-колега СР Србије.

Све сам ово саопштио у телефонском разговору са другом Матвејевићем, као и са проф.

др Стеље, такође и са тобом, али желим да то потврдим и писмено, да не би било забуне и нових компликација.

Још једном захваљујем теби као и друговима из Одбора на труду и желим много успеха.

Срдачно те поздрављам,
Петар Лубарда“.

А ево и стручне биографије која је према завештању Петра Лубарде од 14. априла 1972. предата Српској академији наука и уметности, а у њу су накнадно уврштене само чињенице настале након 1972. и податак о датуму смрти:

„Петар Лубарда. Рођен је 27. јула 1907. у Љуботињу у Црној Гори, по националности Србин, отац Ђуро И. Лубарда, мајка Марија М. Вујовић. Основну школу похађао у Љуботињу, Цетињу и Херцег Новом, а гимназију у Херцег Новом, Сплиту, Сињу и Никшићу. Уметничку школу у Београду уписао је 1925. (проф. Б. Вукановић, Љ. Ивановић, И. Шобајић). Годину дана касније одлази у Париз, где први пут излаже на Салону независних 1927. године. У Паризу остаје до 1932, а непосредно пред Други светски рат поново борави у њему годину дана и путује по Шпанији и Немачкој. Рат проводи у заробљеништву, а од 1946. до

1950. је на Цетињу где заједно са Милом Милуновићем оснива прву Уметничку школу у Црној Гори. За дописног члана САНУ изабран је 1959, а за редовног 1961. Добитник је многих значајних награда и признања од којих су најзначајније 'Grand prix' на Светској изложби у Паризу 1937, прва награда на Интернационалној изложби у Хагу 1939, прва савезна награда ФНРЈ 1948, прва републичка награда Црне Горе 1948. и 1949, интернационална откупна награда на II Бијеналу у Сао Паолу 1953, награда на II Бијеналу у Токију 1955, Октобарска награда града Београда 1955, Национална награда у Гугенхајму 1956, Седмојулска награда СР Србије 1964, награда АВНОЈ-а 1966. и Херцегова награда 1973. у Бечу. Поред учешћа на многобројним групним изложбама у земљи и иностранству, самостално је излагао у Риму (1929, 1962), Београду (1933, 1934, 1951, 1961, 1962, 1964, 1967, 1968, 1969, 1971), Паризу (1952, 1954), Лондону (1955), Титограду (1958, 1968), Љубљани (1959/60), Њу Делхију (1963), Бомбају (1963), Нишу (1963), Скопљу (1963, 1967), Цетињу (1968), Крагујевцу (1968, 1969), Сомбору (1970), Врбасу (1970). Умро је 13. фебруара 1974. у Београду“.

Дакле, Петар Лубарда је изричито инсистирао да у његовој стручној биографији стоји да је Србин. Данас би се то сматрало непристојним па чак и политички некоректним. Али та аутоцензура нам је наметнута и такав модел треба одбацити. Потребно је ипак инсистирати, некад и задрто, на очувању српског националног изјашњавања и у јавним приликама јер то нимало не искључује космополитски карактер човека. Нико не може бити грађанин света ако се претходно већ није изградио у сопственом идентитету. Особи која је изнутра подигла себе, у идентитету из ког потиче, биће много ближи и Милано и Лондон и Њујорк, а и Москва и Цариград и Јерусалим. ■■

Отац и Творац

Бојан Бошковић

Када се у Символу вере исповеда веровање у Једног Бога који је Отац, Сведржитељ и Творац, савременом човеку помињање ова три појма звучи као набрајање синонима. То ипак није нешто што се подразумева, него је последица дугог присуства у историји хришћанског веровања у коме се ова три појма односе на исту божанску личност.

Такво схватање, без довољног познавања хришћанске теологије, води људе ка закључку да се у хришћанству Бог назива Оцем зато што је Творац људи. Такво оствљавање, према онима који тако мисле, заправо само указује на нарочиту врсту „присности“ у односу са Богом, и демонстрацију „смелости“ у обраћању Богу којој нас је научио Христос. Та „присност“ и „смелост“ се обично схватају као чисто психолошке и етичке категорије.

Тако се Христово оствљавање Бога са „Оче“, или како предлажу неки „Тата“ (арамејска реч „абба“ ближа је овом другом значењу), тумачи као пуко одбацивање традиционалне „етикеције“ у обраћању Богу, која је код Јудејаца Христовог времена већ имала изузетно ригидан карактер.

То што хришћани Бога зову Отац, за разлику од јудаиста или муслимана, у таквој визури,

просто је ствар тога да ли се даје предност доживљају Божије узвишености, или се пак наглашава више његова милосрдна – „нежна“ страна.

Да ли се ради о синонимима?

Да се у погледу појмова „отац“ и „творац“ не ради о синонимима, јасно је из свакодневне употребе ових термина. Значај ове употребе се често пренебрегава због представе да религијска употреба термина нема много везе са нерелигијском.

Уобичајена дистинкција ових појмова ипак је имала веома значајно место у тријадолошким споровима IV века. Коришћена је као аргумент у прилог једносушности Оца и Сина. Била је, дакле, аргумент за то да је Син такође Бог, односно да је божанске природе.

У оваквој употреби неко може бити отац само бићу исте природе (суштине). Отац човека је такође човек, лава лав, делфина делфин итд. С друге стране, творац је увек различите природе од своје творевине. Човек може створити кућу, статуу, лонац, песму, компјутерски програм, али не и другог човека. Другог човека може само „родити“, иако је ова-

ква формулација неубичајена у српском језику када се ради о односу оца и детета.

У историји религије ова два појма, као и трећи појам – сведржитељ, такође нису синоними.

Старохеленска митологија

У старохеленској митологији ова три појма се односе на сасвим различита натприродна бића.

Врховни бог хеленског пантеона – Зевс је отац неких олимписких богова. Хефест, Арес, Хермес и др. су његова деца са богињом Хером. Атина је настала тако што се родила из његове главе. Тако да кад се о Зевсу говори као о оцу, онда се мисли да је он отац богова, а не људи. Помињу се такође и одређени „хероји“ који су Зевсова деца са смртним женама. Ови „полубогови“ ипак не деле судбину смртника, него доживљавају „апотеозу“ (обоготворење) и бивају примљени на Олимп у двор свога божанског оца, живећи живот какав живе и друга олимписка божанства.

Друга битна божанства овог пантеона, као што су Хад и Посејдон, нису деца врховног бога. Они су његова браћа. Њихов отац је титан Кронос. Тако да Зевс није отац свих богова. Предак свих божанских и титанских

бића, по Хесиодовој теогонији, је Уран (=небо), први од титана „мушког пола“.

С друге стране, Зевс није творац људи. Због тога се не може ни сматрати њиховим оцем. Да то јесте случај, будући да у овој митологији титани, богови и људи настају унутар истог тео-космогонијског процеса, могло би се говорити о томе да он јесте отац људи, али би и тада Зевс био отац људи у другачијем (много „слабијем“) смислу него што је отац богова.

Творац људи је Прометеј, титан који са Зевом дели само заједничког претка Урана и није отац ни једног бога нити титана.

Појам сведржитељ овде се може односити само на Зевса, али независно од оних које је „родио“ или од онога што је створио. Он је пандократор (=сведржитељ, свевладар), као онај који управља космичким поретком, након победе над титанима.

Због поменуте карактеристике старохеленског мишљења – да је све што је настало део истог процеса, у старохеленској религији нема места за веру у творца у оном смислу какву налазимо у монотеизму. Све што постоји изводи се из истог тајанственог извора, и титани и богови и људи и животиње и биљке и нежива створења. Иза тог процеса произвођења бића, не стоји нико ко није и сам настао у истом процесу, тако да се не може говорити о стварању света у оном смислу као што је то случај у библијској традицији – стварање „ex nihilo“. Нико од титана и богова не би се могао назвати творцем свега што постоји. Они само или рађају нове титане и богове, односно космичке појаве, или преуређују постојећи поредак.

Нехришћански монотеизам

У нехришћанском монотеизму, било да се ради о исламу, било о јудаизму, Бог је у правом

смислу Творац свега постојећег, али се не назива Оцем. Куран експлицитно наглашава Божију јединственост тврдећи да он „нема сина или детета“.

У Старом Завету не постоји таква експлицитност, али један од највећих ауторитета јудаизма Моше (Мојсије) Мајмонид (11. век по Хр.) у својим принципима тврди слично што и Куран, изражавајући тако јудаистичко становиште о Божијој јединствености, насупрот хришћанству.

Бог тако јесте Творац свега, али није ничији отац будући трансцендентан, односно потпуно различит од свега што постоји.

Однос Бога са људима је преко његове објаве коју он саопштава преко пророка. У исламу и у јеврејској вери (како оној старо-заветног периода, тако и после) доминантан је мотив верности Божијем закону, било да је он у својој актуелној форми објављен преко пророка Мухамеда или пророка Мојсија.

У таквом односу Бог има улогу Судије и Господара, али не и Оца, иако су у исламу свемилосност и самилосност најчешћи атрибути који иду уз Божије име. Бог се, дакле, не назива оцем чак ни у значењу самилосног ауторитета, како хришћани често схватају своје веровање у Бога Оца.

Гностичко раздвајање

Покрети који су били повезани са хришћанством и имали бурну повест односа са Црквом су веровали и у Оца и у Творца, али сматрајући да се ту ради о два не само различита, него често и супротстављена бога.

Гностици (разних праваца), маркионити, манихејци, месалијани, павлићани, богумили, катарии и др., деле заједничко мишљење да Творац материјалног света и Отац Исуса Христа нису и не могу бити исти Бог.

Неки попут Маркиона полазе од различитих представа о Богу у Старом и Новом Завету, а

други од унапред одређених метафизичких претпоставки да је материја сама по себи зла, а да је духовни свет сам по себи добар.

Први Бог, о коме говори Стари Завет, је творац овог материјалног света који у злу лежи. Он је осветољубив, крволочан и сл. Други Бог је Отац који се јавља у Новом Завету. Он је добри Бог – љубав, који шаље свог Сина Спаситеља.

Отац Исуса Христа је такође и отац духова, који су њему сродни или су „делови Бога“. Ови духови су заробљени у тело које је од материје коју је створило ниже божанство. Исус Христос, који је дух који није заробљен у тело, силази на земљу привидно се јављајући у телу (докетизам) и доноси знање које ослобађа духовни део људи из тамнице тела и материјалног света.

У сукобу са оваквим учењима Црква је инсистирала да је све што је створено – различите природе од Бога, укључујући људске душе и бестелесна бића – анђеле, па тако Бог није њихов Отац, у смислу да постоји сродност „по природи“ између Бога и било чега створеног. Још енергичније је одбацивана идеја о два различита бога и наглашавано је да материјални свет није сам по себи зао, већ изворно добра творевина доброг Бога који се у Новом Завету објавио кроз Исуса Христа.

Света Тројица и тајна усиновљења

У раном хришћанству се свест о Богу као Оцу појављује кроз идеју усиновљења. Бога Оцем прво назива Христос. Бог је за хришћане прво Отац Исуса Христа, па тек онда „Отац наш“.

Свест о ономе што Апостол Павле назива „усиновљење“ посведочена је како у његовим посланицама, тако и у Јеванђељима кроз нпр. „Причу о блудном сину“. Овде је основна идеја да постоји разлика између односа Бога и људи у Старом и Новом Завету. Пре доласка Исуса Христа однос

између Бога и људи је сличан ономе између господара и слуге. Након доласка Христа овај однос се мења и постаје као однос између Оца и синова и кћери.

Овде се ипак не ради о томе да се ради о некој пукој психолошкој или етичкој стварности. Христос није само донео ново етичко учење и другачију представу о Богу која је „либералнија“, него се ради о новој стварности која је последица очовечења Сина Божијег. Поставши човек, узевши људску природу, Син Божији нас уводи у онакав однос са Оцем какав Он има одувек. Ова промена се заснива на догађају оваплоћења, а не на неком новом учењу о Богу.

Идеја о Сину који постоји пре векова са Оцем и такође је божанске природе је присутна у новозаветним списима, најексплицитније у Јеванђељу по Јовану.

У раним вековима хришћанства, као тумачење овог веровања у контексту античког филозофског мишљења, се развија учење о „једносустности“ Оца и Сина, а даље и учење о Светој Тројици, какво су развили „новоникејски“ богослови IV века.

Закључак

И у другим начинима религијског и филозофског мишљења такође постоји разлика у односу на хришћанско учење. У разним врстама пантеизма, космички принцип, апсолут – бог се може сматрати оцем свега, будући да све из њега настаје и у суштини је исте природе као и он. У деизму бог је творац, али не и отац, будући не само различите природе, него и потпуно искључен из догађања у космосу.

Хришћанство учи да је исти Бог: 1) Творац света у апсолутном смислу, будући да је од њега различит по природи; 2) Отац који пре стварања има Јединорођеног Сина, кроз чије очовечење усваја, усыновљује створена бића. ■■

– Нека питања из Старог Завета –

Кајин и Авељ – братоубиство

Проф. др Рогољуб Кубаиш

Као и у осталим случајевима, и овом тексту треба прићи из одговарајуће перспективе

Одмах на почетку Библије, после извештаја о стварању света и човека и првородног греха говори се о Кајину и Авељу. Тежиште приповести је на братоубиству. Према светописамском тексту Кајин и Авељ су били синови Адама и Еве. Кајин је постао ратар, док Авељ беше пастир. Када су приносили жртве, Бог је погледао Авељеву жртву не марећи за Кајинову. То је Кајина страшно расрдило и изазвало мржњу према брату,

појавила се завист. Због тога га Бог упозорава на опасност која долази од њега самога, јер га је обузела мржња. Када су остали сами у пољу, „скочи Кајин на Авеља брата својега, и уби га“. На Божије питање: „Где ти је брат твој Авељ?“, Кајин одговара: „Не знам, зар сам ја чувар брата својега?“ За казну Бог га проклиње: „да си проклет на земљи, која је отворила уста своја да прими крв брата твојега из руке твоје“, и прогони на исток

стављајући му знак: „и начини Господ знак на Кајину да га не убије ко га сретне. И отиде Кајин испред Господа, и насели се у земљи Наидској на истоку према Едену“. Према даљем опису, Кајин се тамо жени и подиже град којег именује по свом сину Еноху. Приповест о Кајину и Авељу је врло кратка (Пост. 4, 1–17) и не доноси готово никакве друге информације. Читањем текста отвара се доста питања на која није могуће дати поуздан одговор. Ко је могао да сретне Кајина и убије, када није било људи сем њега и родитеља? Кога је Кајин оженио, када је отишао на исток? Зашто је градио град и коме? Све то указује да писац није хтео да опише историјски догађај, ни његов шири оквир, него је у текст унео дубљи значењски садржај који је имао свој конкретни историјски смисао, а има и своје универзално значење.

Као и у осталим случајевима, и овом тексту треба прићи из одговарајуће перспективе. Приповест је изворно (још у усменој форми) настала у периоду интензивних сукоба између Израилаца и Хананаца. Вероватно када су Хананци били војно надмоћнији, што би могло да буде доба судија или у периоду монархије, када су ханански култови били веома привлачни Израилцима. Приповест о Кајину и Авељу на историјском плану је прича о Хананцима и Израилцима. Хананци су били ратари, док су Израилци у раном периоду били више номади-сточари. У овој се причи говори о злоћи Хананаца који су насртали на Израилце. Авељ је представљен као безазлени пастир, док је Кајин срдити убица. Још важнији аспект у овој приповести је то што Бог узима Авељову жртву, а не Кајинovu. У преводу то је значило да Богу нису миле хананске жртве, то јест ханански култ који је био везан за ратарство. Познати су били ханански култови плодности, за-

сновани на идеји полности која постоји и у божанском свету. Авељева је жртва – жртва пастира, то јест Израилаца и њихових праотаца. Приповест посредно указује да је Богу угодна управо таква жртва. Тежње номадском животу и пустињи често су старосавезним теолозима били идеали у којима се остварује слобода и правда – егалитарна заједница Божија. Један од највећих синова Израила – цар Давид, био је пастир (1. Сам. 16, 11.19; 17, 15). Понуђено тумачење може се узети као првобитно или историјско значење приповести.

Међутим, ако би се остало само на њеном историјском значењу, упитно би било зашто се приповест као таква налази уопште у Библији. Поготово на самом почетку. Ипак, дубље анализе показују да је ова приповест врло богата значењима. Она се у литерарном и теолошком смислу ослања на причу о прародитељском греху. Према овом концепту, грех је брзо ушао у срце људи. Код прародитеља појављује се змија као подстрекач на зло, што значи да зло долази споља и поробљује људску гордост и радозналост. У случају Кајина, зло долази изнутра из човека. У овом случају посебно је карактеристично Божије одвраћање Кајина од греха: „Зашто си љут, зашто ти је лице намргођено? Јер ако право радиш, ведрином сијаш. А не радиш ли право, грех ти је као звер на прагу што те вреба; још му се можеш одупрети“ (Пост. 4, 6–7). Бог увиђа зло које излази из Кајина и упозорава га да му се може супротставити. Тиме се казује да је грех вољни акт, којем се човек може супротставити. То је важан теолошки увид: човек није по природи зао, него зло излази из слободне воље, што се види на примеру Кајина који није обуздао вољу, него је начинио грех.

Покретац Кајиновог греха била је завист. Кајин је убио Авеља из зависти. Управо је то тачка

Приповест је изворно (још у усменој форми) настала у периоду интензивних сукоба између Израилаца и Хананаца.

где овај текст добија своје пуно и универзално значење. Заправо, то је прича о сваком од нас. Колико је пута сваки човек још од детињства обузет завишћу. Довољно је да неко ближњи – брат или сестра – имају бољи третман од стране родитеља у неком тренутку, па да плане огањ зависти. Са годинама се та завист код човека само умножава и често води до сурових сукоба и мржње. Успех другог је често извор бола и фрустрације која, као у Кајиновом случају, у крајњој линији води братоубиству. Приповест о Кајину и Авељу је, заправо, опомена сваком човеку да увиди куда га води завист. Истовремено, ту је и глас Божији који говори да се човек може одупрети греху. Стога, ову приповест ваља читати кроз призму сопственог искуства. Сваки пут када на ближњег погледамо обузети завишћу, у нама се буди Кајин који вреба само zgodну прилику. Наравно, вребање прилике се односи на све врсте пакости које се чине ближњем. Кајин је истовремено човеков “усуд”, његова клица постоји у сваком људском бићу. То у основи значи да су завист и борба против зависти свакодневна реалност кроз коју човек пролази. Завист, као производ слободне и острашћене воље, и позив Божији да се одупремо греху као слободна и боголика бића. На сваком је човеку да ли ће грех пустити у срце или ће му се одупрети.

– Из православне ризнице тумачења Светог Писма –

Ко су „војници“ у Лк. 3, 14?

Проф. др Предраг Драгишиновић

У Еванђељу по Луки пише да су многи приступали Јовану Крститељу да их крсти „крштењем покајања за опроштење грехова“ (Лк. 3, 3). Међу многима који су приступали, налазе се и „војници“ (3, 14). О каквим војницима је реч и зашто се они посебно издвајају као засебна група?

Еванђелист Лука извештава да је Јован Крститељ поучавао и крштавао оне који су му приступали. Он је критиковао народ који му је прилазио, упозоравао их да се не заносе тиме што су изабрани народ, већ да треба да роде плодове достојне покајања (Лк. 3, 8). Његова проповед имала је есхатолошки карактер, он је најављивао да долазе пресудни дани у историји и тај моменат суштински везивао за личност Месије Исуса који долази (3, 16–17). Упитан од народа како да роди плодове достојне покајања, шта да чине, Јован их позива на суштинску реформу међуљудских односа, које су побожни Израелци очигледно запоставили: делите све што имате са дугима, не будите себични, ко има вишак одеће неке да онеме који нема, храну делите са онима који немају (3, 10–11). Покајање које захтева Јован је, дакле, одустајање од себичности, егоизма и запостављања других људи. Покајати се

значи препознати да је то грех, који Јован потом симболички скида водом крштења у Јордану. Тако новокрштени, водом обновљени човек, бива спреман да гради нове међуљудске односе засноване на човекољубљу. У том смислу Јован јесте први проповедник Еванђеља: он проповеда онога који ће доћи – Месију, али и антиципира садржај његове проповеди: љубав као сврху и свезу целокупног постојања. Стога Еванђелист Лука и наводи: „И тешећи их у много чему другом, проповедаше народу еванђеље (εὐηγγελίζετο τὸν λαόν)“ (3, 18).

„Питаху га људи“

Многи народ је приступао крштењу и слушао Јованову проповед. Еванђелист Лука посебно издваја две категорије људи који се обраћају Јовану, царинике и војнике. Оба занимања су, како онда тако и данас, веома комплексна када су у питању међу-

људски односи: цариници су у перманентном искушењу да искористе свој положај што се нужно одвија на штету других људи, док је војник који носи оружје такође у искушењу да тај свој положај искористи за сопствену добит која такође увек има за последицу наношење штете другима. Стога је Еванђелисти веома важно да издвоји ова два занимања, која су врло осетљива када се узме у обзир Јованов позив на покајање за старе и улазак у нове међуљудске односе. Док је осталим људима посаветовао да деле све што имају (храна и одећа су овде симбол целовитости материјалних добара, нарочито за сиромашно поднебље на коме делује Јован), цариницима, који га називају „учитељу“ (3, 12), што сугерише висок ниво спремности да га слушају, саветује да пословно не предузимају ништа више од оног што им је наређено. Он, дакле, не показује никакав побожни презир према њиховом послу, нити их

Фото: Јандекс

подстиче да напусте ту, у очима многих Израелаца, нечасну службу, већ их позива да своју службу врше по прописима, часно и поштено. Они, држећи се пословних прописа, не треба да чине ништа што би им могло донети личну корист, а оштетити другог човека. Религијски ауторитети Израила уопште не би били задовољни Јовановим саветом. Они су избегавали сваки додир са цариницима које је друштво сматрало издајницима и профитерима.

Војници

Следећа, и последња, група која приступа Јовану су војници (στρατιῶται): „А ми? Шта ћемо чинити?“. Питање које почиње „А ми?“ одаје забринутост војника који су, чувши шта је Јован рекао цариницима, сада нестрпљиви да чују савет за себе. Они су свесни колико је и њихов положај подложен злоупотреби. Опет, без икакве осуде

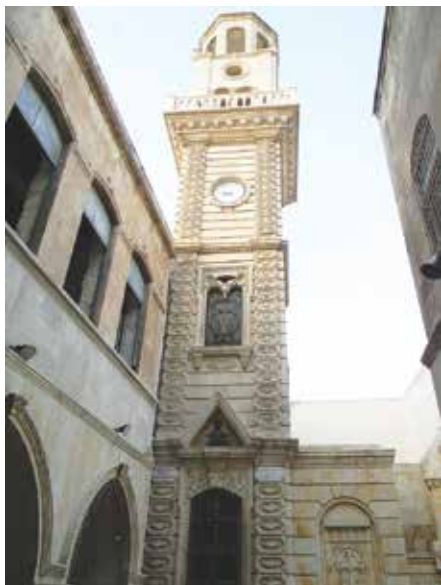
војничке службе, нити било каквих побожних флоскула, Јован даје једноставна упутства за часно обављање службе у којој се налазе: 1) никога не злостављајте, 2) никога не клеветајте, тј. уцењујте, и 3) будите задовољни својом платом (3, 14). Ове савете чини се да Јован војницима даје за мирнодопске услове, нема помена рата, борби, сукоба, убијања, пљачке. Међутим, онај који носи оружје често може да се осећа важним и моћним. Војник не треба да злоупотребава свој положај и да злоставља другог човека. Клевета, тј. уцена је такође забрањена. Ова забрана подсећа на Лев. 19, 11: „не клеветајте свога ближњег“. Онај пак ко је задовољан својом платом, неће имати потребу да стиче новац злоупотребавајући свој положај. Сва три савета односе се на једну једину опасност: злоупотреба војничке службе, тј. оружја да би се дошло до личног материјалног профита.

Који војници?

Да ли се овде ради о војницима који су Јевреји или Римљани? Помињање војника на овом месту изазива радозналост тумача. Историјски посматрано, поменути војници би морали бити војници Ирода Антипе који није владао само у Галилеји, већ и целој области Јордана (Лк. 3, 3) где је крштавао Јован. Иначе се Јован обраћа Јеврејима („не говорите имамо оца Аврама“, 3, 8), а тешко је замислимо да би се римски војници одазвали једном јеврејском проповеднику. Свакако, када Лука пише своје Еванђеље, деценијама после описаних догађаја, могуће је да он поменуте војнике типски поставља за узор незнабошцима римским војницима који су у активној војној служби, а заинтересовани за Еванђеље и за примање хришћанске вере. Њима су такође упућени Јованови савети. ■

Уништавање хришћанске баштине у Алепу

Црква Четрдесет мученика некад и сад

Тамо где и камен плаче

М. Симоновић

Свакодневно смо сведоци ратних разарања у Сирији, убијања и прогона људи, нестајања и уништавања најстаријих хришћанских цркава на овом простору. Тамо, у делу света одакле је хришћанска вера пре две хиљаде година почела да се шири, под ударом милитантних исламиста већ годинама су хришћани Сирије.

У древном сиријском Алепу, где се и ових дана воде жестоке борбе, до недавно је било око 400.000 хришћана. Сиријски хришћани претежно су насељавали градове: Дамаск, Алепо, Хаму и Латикију. Сведоци смо, пре свега, свакодневног људског страдања, али и свакодневног уништавања хришћанских верских објеката, културне и цивилизацијске баштине света. Бројне хришћанске цркве у Си-

Спомен плоча геноциду над Јерменима

рији неповратно нестају, односно настављају свој живот трајно сурово оштећене.

Један од бројних храмова који су страдали је и јерменска црква из 15. века, која се налази у старом хришћанском кварту Џејде у Алепу, посвећена Четрдесеторици мученика. Црква је била центар јерменске православне заједнице у овом сириј-

ском граду, а 28. априла 2015. добрим делом је уништена динамитом. Према званичним извештајима, експлозиви су постављени испод комплекса кроз подземне тунеле. Тада је са земљом савијено црквено двориште, улаз и околина око главног објекта, а сама црква није претрпела већа уништења. После недавних разарања у Алепу, физичко стање ове светиње из раних година хришћанства није познато.

Јерменска Црква Четрдесет великомученика у Алепу први пут се помиње 1476. године, али се верује да је на том месту вековима пре 15. века постојала хришћанска богомоља. Садашња зграда цркве је завршена у 1491. године са намером да замени малу капелу на старом хришћанском гробљу кварта Џејда. Цр-

Олтар Цркве Четрдесет мученика

ква је названа у знак сећања на римске војнике из Кападокије, који су у време цара Лицинија мученички пострадали због вере у Исуса Христа у Севастији 320 године (Српска Православна Црква их слави 9. марта по јулијанском, а 22. марта по грегоријанском календару). На почетку свог живота, црква у Алепу је била мале величине са капацитетом од само 100 места, да би у периоду од 1499. до 1500. била реновирана и тада јој је додато двориште, а недуго затим постала је седиште јерменске хришћанске заједнице.

До 1579. године, молитвени храм је био окружен са надгробним плочама јерменског гробља, а од тог времена само свештеницима је било дозвољено да буду сахрањени у црквеној порти. Црква Четрдесет мученика поново је реновирана 1616. године донацијама локалних високодостојника. Недуго касније, као резултат повећаног броја становништва у Алепу, део града

Уништавање без краја у Сирији

Сиријски православни манастир Мар Мусе – Мојсија Мисирца налази се на висини од 1320 метара надморске висине, па ипак су га напали побуњеници... У Малули су цркве спаљене и историјске иконе покрадене. Манастир Св. Текле је спаљен, а гроб Св. Текле је разорен. Црква Св. Сергија и Вакха, једна од најстаријих цркава на свету, гранатирана је и из ње је све однето.

У Алепу, Јерменска католичка надбискупија доживела је делимично разарање цркве старе 200 година, док су сиријска православна катедрала, катедрала Дјеве Марије и јерменска православна катедрала – гранатиране.

Цркве у Хомсу су оштећене у разним сукобљеним зонама, а цркве у Старом граду Хомса спаљене су и разорене јер су се налазиле на линији сукоба...

Црква Ум ал-Зунар, Црква Четрдесет мученика, гркокатоличка црква, протестантска црква, опљачкане су и разорене. Разорен је и манастир Св. Илије у вароши Карјатаин, јужно од Хомса. У области Хасаке сва села дуж реке Кабура била су нападана. Историјске цркве у овој области разорене су...

Само у северној Сирији између Идлиба и Алепа читави појасеви чувају читав низ историјских локација као што су Калб Лозе, Серђила и Црква Св. Симеона Столпника. Црква у Калб Лозеу, једна од најважнијих византијских старина у северној Сирији, оштећена је и усред ископавања и вандализма... Крајњи биланс уништених или порушених хришћанских светиња у Сирији, на жалост, још није коначан.

Извор за ове податке је сајт СПЦ (превод Информативне службе СПЦ)

око цркве почео је да се развија и од тада до данас назива се и Хокедон, што значи Духовна кућа. Намена свих изграђених објеката око прве светиње била је да служе као боравак за одмор на путу ходочасника за Јерусалим. Италијански истраживач Пјетро Дела Вале, у посети Алепу 1625. године примећује да је црква једна од четири изграђене које се налазе једна до друге. Осим Цркве Четрдесет мученика, ту је била и грчка православна црква посвећена Успењу Пресвете Богородице, јерменска црква и маронитска Црква Светог Илије.

Црква Четрдесет мученика препознатљива је као једна од најстаријих активних цркви у јерменској дијаспори и као највећа и најактивнија хришћанска црква у Алепу. Тробродна базилика, без куполе, са звоником који је из новијег времена и који

се сматра јединственим примером барокне архитектуре у Алепу. Има три олтара и спрат који је изграђен 1874. године, док је данас видљива крстионица из 1888, а звоник из 1912. Током друге половине 20. века унутрашњост цркве је реновирана да би могла да одговори захтевима савремене Јерменске апостолске Цркве. Не тако давно, 1991. у порти је постављена спомен плоча у знак сећања на жртве геноцида над Јерменима.

У ризницама и на зидовима Цркве Четрдесет мученика у Алепу чувају се бројне иконе – врхунски примерци јерменске црквене уметности: Богородица из 1662, Богородица са Христом из 1669. године, Крштење Христово, Свети Јован Крститељ из 17. века и нешто касније Свети Јосиф, Богородица са Апостолима, Страшни суд из 18. века и друге.

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (19. део)

Народ је стављен на муке

Анђоније Ђурић

– Испитивање Властимира Вуковића у српској Врховној команди на Солунском фронту – Од народа су покупљене књиге и одмах спаљене –

Министар Јовановић је потом прочитао „испит“ Властимира Степана Вуковића, ђака седмог разреда гимназије, родом из Комарића, среза рађевског, округа подрињског, комитског поднаредника у одреду Косте Војиновића:

„Рођен сам у Комарићу, али село сам напустио још пре девет година ради школовања. Прво сам био у Шапцу, па потом дошао у Прокупље. Тамо сам учио пети и шести разред гимназије, а намеравао да преостале разреде продужим у Ваљеву, где сам се био и уписао.

Када су наши услед ратних прилика отпочели да евакуишу Прокупље, тада је и мој стриц Драгомир морао да га напусти. При поласку одмах – приликом евакуације наших власти – позове и мене да идем с њим. То је било почетком новембра 1915. године.

Тада сам био дечко, и реших се једино због тога да не пођем са стрицем већ да останем у Прокупљу, што и учиним.

Једнога дана предвече, у почетку новембра, ушле су готово једновременно бугарске и немачке трупе у Прокупље. При њиховом уласку у варош наше војске није било, сем доста наших избеглица из разних крајева старих граница. Од виђених људи затекли су се у Прокупљу: Миливоје Симић, директор Прве београдске гимназије, Васа Филиповић, професор, Милан Дукић, професор, а од мештана били су остали готово сви, од виђених: Милан Жигар, који је дочекао Бугаре при њиховом уласку и предао им Прокупље, Нестор Тошић, Алекса Лесковчанин, Сибин Максимовић, Стојан Хаци-Томић и многи други трговци.

Бугаро-Немци, чим су ушли у варош, образовали су своје месне војне команде. Првих десет дана по уласку Бугаро-Немаца, варош па и сви грађани без изузетка од њихове стране су у потпуном миру.

Кад је прошло ово време, путем добоша објављена је народу наредба бугарског команданта места по којој су били дужни сви

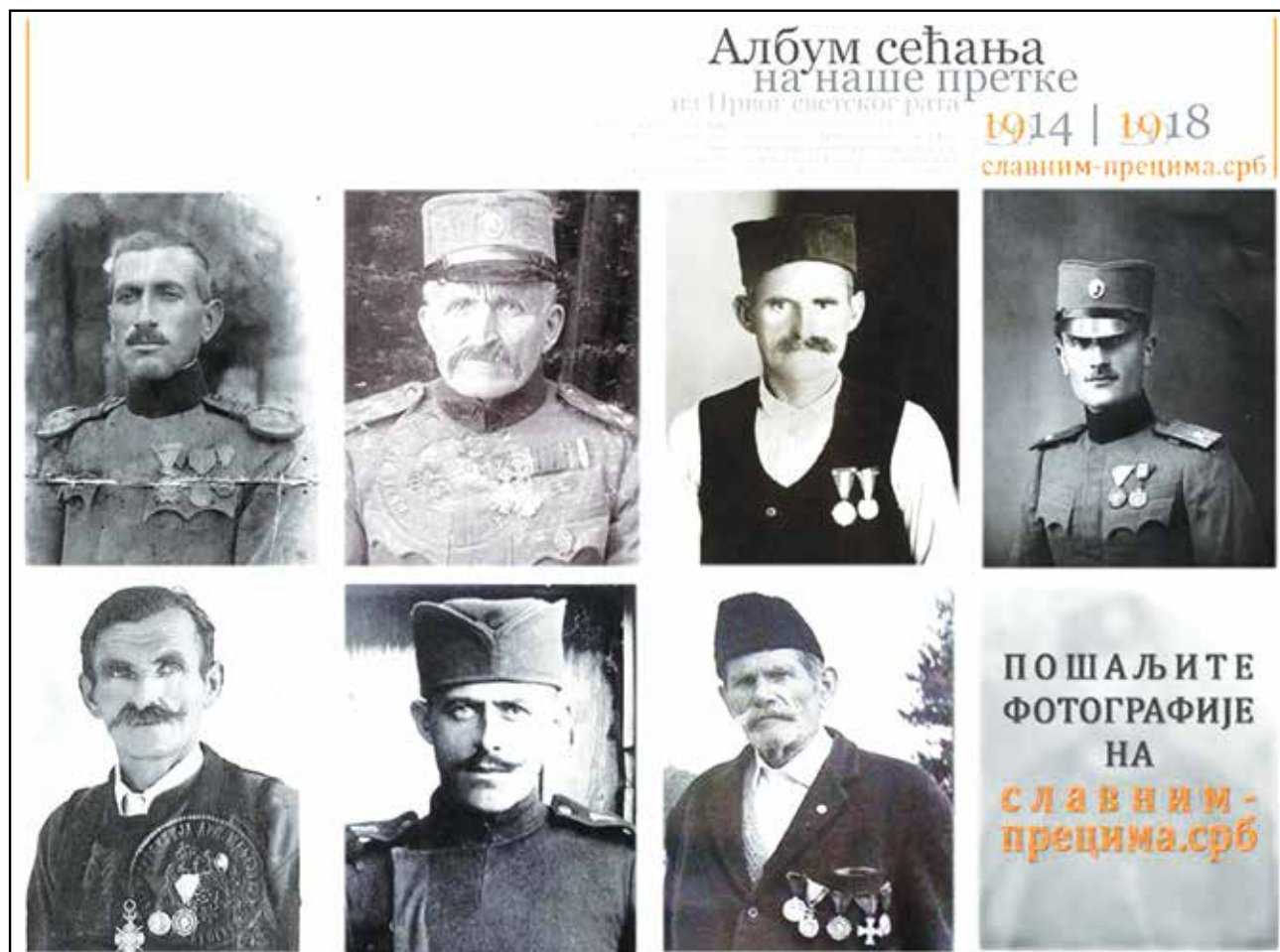
грађани, како мештани тако и са стране који су се затекли у Прокупљу, да се лично јаве команди места.

Успео да побегне из ропства

По тој наредби, као и сви, тако сам и ја отишао у команду места. При пријави, команда је сваког грађанина подвргавала лекарском прегледу, па онима за које нађе да нису за војну обавезу, давала је објаве и пуштала, а богами и способним, јесу ли само имали новаца... давали су такве објаве и пуштали их кућама. Све остале – јеси ли способан за војну обавезу – одмах су хапсили, а потом интернирали у Бугарску.

Кад сам се јавио, нашли су да сам способан, одмах ме ухапсили и сутрадан са још 19 младића Срба, од којих знам Владу Дидића, техничара, спровели са 20 оружаних бугарских војника у Лесковац.

У Лесковцу затворени смо у полицији, у њој држани четири-пет дана па потом сви спрове-

„У Лесковцу затворени смо у полицији, у њој држани четири-пет дана па потом сви спроведени за Бугарску пешице, преко Власотинаца и Власине за Трн. Неки од наших у Лесковцу, а неки у путу, побегли су и у Трн до-терано је само нас десет...”

дени за Бугарску пешице, преко Власотинаца и Власине за Трн. Неки од наших у Лесковцу, а неки у путу, побегли су и у Трн до-терано је само нас десет.

У Трну су нас такође затворили у полицији. Ту сам био неких де-сет дана, а када нас једнога дана беху све истерали у двориште да купимо и слажемо циглу, угра-био сам прилику да побегнем.

То је било увече. Исте ноћи из Трна, обилазним путем, кре-нуо сам за Лесковац. У путу за Лесковац нисам имао никаквих препрека ни непријатности. Од Лесковца до Кочана ишао сам слободно путем све у друштву са понеким бугарским војником. Кад би ме они упитали „од дека

си и где си био“, увек сам одгова-рао да сам био у Лесковцу „за ка-фу и захар“, и тако су ме оставља-ли на миру. Од Кочана сам ишао све шумом и обилазним путем и једно јутро, на 10 дана по Светом Николи, стигао сам у Прокупље.

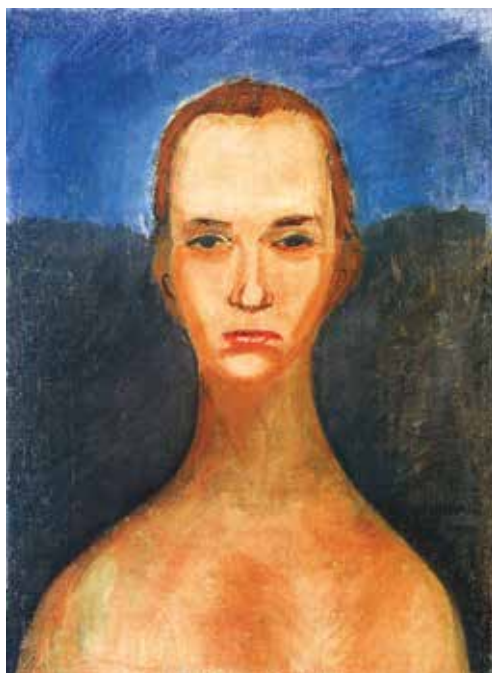
По доласку, одмах сам непри-метно ушао у кућу мога стрица Драгомира, где сам нашао мо-ју стрину, његову жену Даницу са децом. Стрина Даница ми је испричала да су Бугари одмах по мом интернирању ударили у пљачку по кућама. Све ствари оних грађана, који се нису на-шли у то време код својих кућа, разграбили су. Свим официр-ским породицама одузете су све ствари, ордење мужева њихових.

И ствари војводе Мишића (ку-ћа до начелства) купили су и све отерали у Бугарску. Ствари избеглица које су биле избегле из Прокупља такође су однели, на пример Љубомира Бусарца, се-кретара Првостепеног суда, Васе Филиповића директора гимнази-је, Јелене Ђорђевић, наставнице, и других.

Први командант места био је ка-петан Матев. Тај је био правичан и добро је поступао са народом. Због тога је и ухапшен и место њега по-сле месец дана дошао је резервни поручник Петков (адвокат), који је кињо народ. Ово одношење ства-ри извршио је он.

— наставиће се —

Чекригин. Аутопортрет, 1918

Иконички авангардизам Василија Чекригина

Владимир Коларић

Руска авангарда је, као и авангарда уопште, сложена културна појава, и не треба је сводити на нихилизам, одбацивање традиционалних вредности и антихришћански сентимент. Став авангарде није био само негаторски, већ и афирмативан, заснован на снажном, у основи религиозном, пориву за преображајем света, укључујући и његов материјални преображај, све до укидања смрти као највећег непријатеља човека и човечанства.

Авангарда у том преображају не рачуна само на науку и класном борбом измењене друштвене односе, већ на једну синтетичку свеукупност људског знања и деловања, у којој уметност и философија заузимају и те како важно место. Такође, рушилачки порив авангарде може се, бар у неким сегментима, интерпретирати не као усмерен према традицији (прејемству људског знања и искуства) као таквој, већ као

снажан протест против културолошки и социјално нормализованих дубинских структура моћи као доминације и контроле, виђених као отелотворење и „историјска егзистенција“ начела смрти.

Уметност значајног руског сликара авангардне епохе Василија Чекригина (1897–1922) сумира назначене апорије авангарде, до те мере да је сам њен авангардни идентитет под знаком питања. Ипак, оно што се свакако може рећи је то да Чекригин свакако јесте уметник авангардне епохе и да везивање његовог имена за авангарду открива њене, у даљем историјском развоју, мање упадљиве тенденције.

Од својих најранијих дана, Чекригин је улогу уметности и свог уметничког дара везивао за њено учешће у преображају света што, упркос чврстом ослањању на уметничку и културну традицију, објашњава његово приклањање авангардизму, у ком је нашао под-

стицај за свој снажан превратнички импулс усмерен ка свеопштем васкрсењу као главном циљу својих уметничких и сликарских тежњи. Његово откриће „философије заједничког дела“ Николаја Фјодорова, колико год за њега било надањујуће, такође је у неку руку била тек дискурзивна потврда његове најраније интуиције о животу, свету и уметности.

Водећа савремена експерткиња за Фјодорова, Анастасија Гачева, Чекригинов запис о свом раном детињству повезује са житијном епизодом о сусрету младог Вартоломеја, будућег Светог Сергија Радоњешког, са тајанственим монахом који му је, Божијим благословом, „отворио очи и језик“ за истину Светог Писма. Чекригин пише: „Лечио сам очи у градској болници, и некакав оронули старац ми приђе и поче да говори како је на ободу града Кијева, у пољу завејаном снегом, процветало дрво јабуке и родило дивне

Чекригин, Тројица, 1922

плодове, и како једино он зна како да стигнем тамо. То ме је изузетно запањило, ни сам не знам зашто, и ја сам заплакао, узео пет копејки које сам добио за доручак, пољубио му руку пред свим болесницима који су ту седели и отрчао. Његова прича ме је јако узбудила, и још сад у мени постоји одјек дечијег осећања – чини ми се да су била истинита.“

Тај „одјек“ биће касније присутан у снажном жртвеном састрадавању са свим што је живо, али и у његовој уметности, коју никада неће одвајати од живота, што је још један импулс који га везује за авангарду и њен протест против елитизма и формализма, односно уметничковог отуђења од човека и друштва.

Његов конфликт са авангардистичким пријатељима и саборцима, међу којима је био и Мајаковски, тицао се пре свега начина на који би се могла превладати затечена слика космоса као механицистичког жрвња смрти, карактеристична за постпросветитељску (чак постдекартовску) епоху. Чекригинови путеви нису били ни конструктивизам ни парцијалност, већ целовитост и стваралачки дух.

Уметност, за Чекригина, пре свега има улогу у личном духов-

ном расту, личном преображају путевима целовитости – унутрашњим развојем, а не пасивним уклапањем у неки већ припремљени образац тоталности. Уметношћу, каже сликар, „стварам самог себе, разговарам са собом неизрецивим мислима“, при чему тај „разговор“ није апстрактна интелектуална расправа, већ дубоко суочавање са самим собом и светом, проживљавање и егзистенцијални бој, налик на вољеног му Достојевског.

А узор (праслика) његове визије целовитости поново није неки рационалистички конструкт, већ Света Тројица: „Супрематизам, кубизам, орфеизам и многи други правци у сликарству у првом реду заборављају да се уметност стварања и обраде елемената не може назвати целовитом уметношћу, то јест оном која у себи носи Свету Тројицу, најузвишенији израз Суштог. То је уметност, божанствена уметност у коју се слива стваралачки дух и предмет стварања. Бог Отац, Бог Син, Бог Свети Дух. Онај ко не би осетио сву дубину таквог поимања уметности, узалуд би покушавао да је објасни на други начин, експериментално. Њихово бедно многословље не говори ништа ни разуму, ни срцу.“

Из овога је сасвим разумљиво због чега је Чекригин икону видео као најсавршенији израз уметности каквој је он тежио. „Руска икона је најмудрија од свих творевина уметности. Њен израз, или тачније тему, представља лик у свој бистрини прочишћене плоти“, док је храм, као „план света и живота“, симбол целине уметности.

Ипак, Чекригин је сликар своје епохе, никако епигон и копииста, и његов поступак бисмо са нешто смелости и склоности парадоксу могли назвати иконичким авангардизмом, чији поступак сам сликар најконкретније описује овако: „Моје сликарство би желело да тка ликове савршеније од ликова света појава, ликова који се налазе у фази настајања руковођеног вољом природе, као што је говорио Гете. Нема сумње да ће Оживљавање покојника бити остварено у прочишћеним ликовима, који представљају основу непомрачену одступањима. Ту основу, тај првобитни чисти лик, прозира сваки уметник.“

С обзиром на – у складу са учењем Фјодорова – неопходност делатног учешћа сваког од нас у свеопштем васкрсењу, управо овакве речи најјасније сведоче о дубинској Чекригиновој привржености основним начелима авангарде: уметност ће нестати, јер све мора бити уметност.

Такав есхатолошки естетизам и даље има своје порекло у дечачкој слици „поља завејаног снегом и процветалим дрвом јабуке“, која као да је понудила први и коначни образац за Чекригинов „свепреображавајући“ доживљај сликарства. Кратак живот овог сликара онемогућио нам је да сазнамо да ли би Фјодоровљева „анастасијска“ метафизика била и коначни израз његових почетних, откровењских тежњи.

Избор из Чекригинових текстова, уз одабране репродукције његових сликарских дела, на српском је објављен у књизи *Коначно исходишће* (Логос, Београд, 2011), у преводу Ане Ацовић. ■■

Фото: pexels.com

Генерациске разлике

Саша Велимир

Одређени временски периоди осликавају генерације, њихове склоности, вредности, потребе, услове, навике и могућности

Веома брзо се дешавају бројне промене и неминовно се одражавају на наше животе. Самим тим се прави велика разлика између људи рођених у различитим временским периодима, а живот неминовно намеће сарадњу са свим генерацијама. Управо због међусобне повезаности, неопходно је разумевање.

Можемо рећи да је једина права животна константа промена. Ново поље истраживања у антропологији, као и у другим друштвеним дисциплинама, су генерацијске групације. Можемо преферирати негенерализовање, али морамо се сложити са чињеницом да се неке ствари могу у глобалу и окарактерисати. Тако под појмом генерација подразумевамо групу јединки исте старосне доби, која је искусила исте историјске догађаје у датом периоду. Отуда временски периоди осликавају генерације, њихове

склоности, вредности, потребе, услове, навике и могућности. А концепти као што су Х и У генерација представљају нове социолошке концепте.

Потреба истраживања генерацијских разлика

Оно што се неминовно намеће у оквиру ове теме је и питање одакле уопште потреба сортирања људи по различитим генерацијама, откуда настаје интересовање и потреба за тим, као и који је њихов смисао? Зашто су настале овакве врсте опсервација, као и да ли су истините карактеристике појединаца који су рођени у датим периодима?

Истраживање на тему различитих генерација је, пре свега, производ западног друштва, и тек од 2008. године се појављује озбиљнија литература која објашњава и *шумачи* *промене* *које је донело*

време друштвених мрежа. Истраживања се јављају из потребе за дефинисањем брзог технолошког развоја, развоја информационих система и дефинисања промена начина комуникације и размене информација.

Генерациски јаз и њихово међусобно неразумевање је одувек постојало. Такође, свака наредна генерација је увек доносила одређен напредак и новине. Међутим, оно што је промена са савременим генерацијама је то што кроз историју човечанства никада до сада се није десило да настане толико велики број иновација, као током XX и почетка XXI века.

Веома брзо се дешавају бројне промене и неминовно се одражавају на наше животе. Самим тим се прави велика разлика између људи рођених у различитим временским периодима, а живот неминовно намеће сарадњу са свим генерацијама. Управо због међу-

Генерациски јаз и њихово међусобно неразумевање је одувек постојало. Свака нова генерација је доносила одређене новине, међутим промена је у томе што се никада кроз историју човечанства до сада није десило да настане толико велики број иновација, као са савременим генерацијама.

собне повезаности, неопходно је разумевање и сарадња.

Нове технологије су довеле, као што ће тек и довести, до промена у понашању појединаца али и друштва у целини, које се пре свега огледа у променама у вредностима, начину комуникације итд. Технолошки развој је, поред кризе вредности, значајно утицао на појединца – његово расположење, интересовање, врсту активности у организованим системима... И управо због тога читав овај концепт генерацијских разлика важи за становништво које заједно партиципира у истом начину живота.

Такође, актуелна ствар у савременом тренутку је и сагледавање функционисања различитих генерацијских група у радном окружењу. Превасходно је акценат на анализирању различитих генерација у процесима рада, у тежњи и жељи што бољег побољшања рада.

Друштвене промене

Под друштвеним променама подразумевамо процесе који, током краће или дуже времена, усвојшавају нове облике односа између друштвених јурица, као и између појединаца. Такође, друштвене промене могу се односити на више различитих нивоа. Неке од њих су промене на нивоу друштвених установа, затим друштвеног понашања, и генерално друштвених односа. Иако оне чине саставни део живота, у модерном добу оне су се веома ин-

тезивирале, и готово да потресају модеран свет и промовишу нове облике друштвеног поретка.

Западну Европу у скорој историји карактеришу велике друштвене промене које су се најпре десиле током индустријализације. Затим, следећи талас значајних промена се дешава 80-их година XX века, а његове последице бивају нови облици социјалних ризика, сиромаштво и социјална искљученост. Бројне новине које се дешавају у том периоду карактеришу се као промене од индустријских ка постиндустријским друштвима, или пост-социјалистичке трансформације (у Источној Европи), док се данашње промене које су на снази карактеришу кроз неколико међусобно повезаних процеса, између осталог, либерализације, глобализације, информатичке револуције, демографског старења и промена у породичним односима и функцијама...

Можда један од најзначајнијих процеса који је на снази представља дигиталну трансформацију. Заправо, она представља све процесе у којима се користе предности савремене технологије за лакше, брже и ефикасније обављање својих активности, као и за достизање својих циљева. Савремени живот, обликован интернетом, представља значајнију промену него новине које су се десиле почетком индустријске револуције. Због свега тога данашње време захтева нове прогресивне филозофије и идеологије које су прилагођене потребама човека данас.

Како су промене неизбежне, различите генерације се не раз-

вијају идентично, већ долази до одређених померања при сменама. Можемо их поделити и охарактерисати понаособ. Иначе, за разумевање било које датости неопходно је познавање датог контекста, па тако и за спознају других (наше деце, родитеља, старијих) неопходно нам је разумевање контекста у којем они живе. Стога управо израз „генерацијски јаз“ говори о разликама које се јављају у различитим генерацијским добрима.

Оквирно их можемо хронолошки поделити на неколико. Издубљена генерација, или највећа која обухвата људе рођене од 1900–1925. године, активно је учествовала у Другом светском рату. Затим Тиха генерација, генерација ветерана или традиционалиста, од 1925–1945. године, деца „Велике депресије“, рођена у годинама после рата, генерација која је обнављала свет. Baby Boon генерација, којој припадају људи рођени након Другог светског рата, од 1946. до 1960. године, генерација која постаје наговештај доласка благостања и која је обележила пораст natalитета. Следећу представља генерација X, у којој су сви рођени од 1960. до 1980, рођени у периоду Хладног рата, у време које су обележила политичка превирања, али и економски напредак. Затим генерацију Y, где су сви рођени од 1980. до 1995. године, Миленијумска генерација, и последњу квалификовану представља генерација Z за рођене након 1995. године, неки кажу 2000. године, Интернет генерација.

Један од најзначајнијих савремених процеса који је на снази чини дигитална трансформација. Заправо, она представља све процесе у којима се користе предности савремене технологије за лакше, брже и ефикасније обављање својих активности, као и за достизање својих циљева. Савремени живот, обликован интернетом, представља значајнију промену него новине које су се десиле почетком индустријске револуције. Због свега тога данашње време захтева нове прогресивне филозофије и идеологије које су прилагођене потребама човека данас.

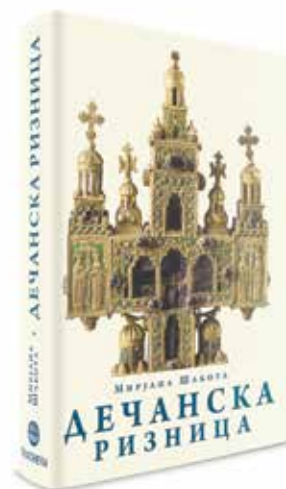
Ново издање књиге

Дечанска ризница

Мирјана Шакота, *Дечанска ризница*[фотографије Иван Јовановић ... [и др.] ; цртежи
Александра Пекез ; регистри Маја Јовановић]Нови Сад : Платонеум ; Дечани : Манастир Дечани,
2016 (Београд : Службени гласник)

528 стр. : фотографије, цртежи ; 31 cm

ISBN 978-86-85869-80-8

„Када се пре тридесет и две године преда мном појавило прво издање *Дечанске ризнице*, спонтано сам у одушевљењу успела да изговорим само: 'Ова књига је чудо!' . Нисам могла да поверујем да се брдо папира и фотографија са подацима о нашој највећој и најлепшој ризници, које сам скупла бележила и проучавала низ година, сложила у једну лепу и обимну књигу. Нисам могла ни да сањам да ћу једног далеког дана пред собом угледа-ти још лепше и богатије опремљено дело као што је ово преда мном. У блиставо белом омоту и са репродукцијама у боји – одузело ми је дах.“ Ово је на промоцији новог издања књиге *Дечанске ризнице* на овогодишњем Београдском сајму књига, изговорила ауторка књиге госпођа Мирјана Шакота.

Ова богато илустрована и савремено дизајнирана књига на 530 страна великог формата, приказује импозантне збирке икона од 14. до 19. века, крстова, путира и чаша, панагија, кандила, печата, бакрорезних плоча, пафти и појасева, тканина и везова, црквених предмета од дрвета, докумената на турском, српском и грчком језику. Како професор Бранислав Тодић у уводу књиге наглашава: „Она није само антологијски избор најлепших дела из ризнице, већ потпуна обрада свега оног што је вековима слагано у Дечанима и што је време поштедело до наших дана. Књига представља студиозан, добро документован и изузетно прегледан рад о дечанској ризници, заснован на строгим научним и стручним начелима.“ За њега је појава ове књиге прворазредни догађај у нашој култури: „Свакој изученој скупини у књизи претходе општа разматрања, неретко испуњена узбудљивим и потресним причама поменутих на почетку, за којима следи исцрпан каталог урађен по свим правилима савремене музеолошке праксе, са потпуном библиографијом... Био је то огроман посао који се граничио са подвигом: сваки предмет је измерен и описан, сви су натписи на њима прочитани и разрешени, и изложена је њихова историја онолико колико је била позната... Све је то дало сјајне резултате. Највећа манастирска збирка у Србији добила је и најпотпунију и најпоузданију обраду из пера нашег најбољег стручњака.“

Ново издање књиге *Дечанска ризница* настало је у сарадњи издавачке куће Платонеум из Новог Сада са братством манастира Високи Дечани. Посао око фотографисања и техничког уређења књиге издавачи су поверили господину Ивану Јовановићу са Богословског факултета у Београду. Душан Вујичић, директор Платонеума, који је прошле године објавио ново издање *Студеничке ризнице* каже да су обе Шакотине књиге о ризницама, најстаријој Студеничкој и најбогатијој Дечанској, постале чувари ризница, јер њиховом појавом нико више никада не може порећи да су предмети описани и у њима представљени – део богатог духовног и културног наслеђа манастира Дечана и Студенице, Српске Православне Цркве и Српског народа.

Игуман манастира Високи Дечани, о. Сава Јањић, помињући да је велики број предмета дечанске ризнице био у богослужбеној употреби, и да су многе ризничке предмете направили сами монаси, изразио је посебну радост што и данашња генерација монаха, између осталог и овом књигом, следује завету Светог Краља Стефана, који при крају своје оснивачке повеље манастира Дечани поручује: „Потрудите се не само да се не разори или не одузме што од мога прилога и дара овог храма, него штавише да надопуните оно што недостаје...“

П. Д.

Фото: Иван Јовановић

У НДХ убијен је 171 православни свештеник и срушено 450 цркава

Јован Мирковић, *Страдање Српске Православне Цркве у Независној Држави Хрватској*

Свет књиге, Београд, 1916

Едиција: Документи

ISBN: 978-86-7396-580-2

Димензије: 22x28 cm, 624 стр.

Повез: тврди повез, фотографије, кунстдрук

Двојезично издање на српском и енглеском језику

Предговор: Епископ пакрачко-славонски

Јован (Ђулибрк)

У предговору фотомонографије *Страдање Српске православне цркве у Независној Држави Хрватској* Јована Мирковића, Преосвећени Епископ пакрачко-славонски Јован (Ђулибрк) позвао се на мишљење руског математичара и историософа Игора Р. Шафаревича да су све револуције покренуте да насилно, у име вере и неке идеологије, промене свет биле утопије, па је, како каже Епископ Јован, и „ушашка визија света на којој је била заснована Независна Држава Хрватска била утопија... Стога ушаштво јесте револуционарна религија, која је принела стотине хиљада жртава новоствореном свом утопијском кумиру, који није ни католички Христос, ни Католичка Црква, него потпуна негација Христа и Цркве: католичка хрватска држава, НДХ, којој на аксиоматској лествици њених твораца ни Христос ни Црква нису равни, нити за њено постојање постоји било какав морални обзир“.

Аутор ове књиге, историчар Јован Мирковић, некадашњи директор Спомен подручја Јасеновац, углавном се бави истраживањем злочина Независне Државе Хрватске над Србима, а његова књига *Страдање Српске православне цркве у Независној Држави Хрватској* појавила се у издању београдске издавачке куће „Свет књиге“, коју води Стево Ђосовић. Књига је штампана на 620 страница, на квалитетној хартији двојезично, на српском и енглеском језику, а текстове на енглески језик превела је Татјана Ђосовић.

Ушашка „утопија“, ушашка „револуција“ била је заснована на плановима стварања етнички чисте хрватске државе у којој би живели само Хрвати и где би била исповедана само католичка вера. У то време, када су усташе 1941. године почеле да остварују своју замисао у Независној Држави Хрватској, трећина њеног становништва били су православни Срби. Да би се остварили циљеви ушашке утопије и ушашке револуције, прибегло се масовним злочинима, физичком истребљењу Срба. Прва на удару нашла се Српска Православна Црква, чувар српске народ-

не хришћанске душе и српског националног идентитета, због чега су усташе посегнуле да униште Српску Православну Цркву, да сруше и спале њене храмове, побију свештенике.

Позивајући се на извештај Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве из 1947. године (Син. Бр. 1060/зап. 237) Мирковић наводи ове податке:

„Усташе (и други хрватски органи и постројбе) убили су 171 српског свештеника. Међу убијенима су и архијереји: митрополит дабробосански Петар (Зимоњић), епископ бањалучки Платон (Јовановић), епископ горњокарловачки Сава (Трлајић), док је митрополит загребачки Доситеј (Васић) умро од последица ушашког злостављања. Само у комплексу госпићке групе логора, убијен је, према истраживању Ђуре Затезала, 71 свештеник Српске православне цркве, међу њима и двојица владика. Истраживачи наводе да је срушено око 450, а оштећено око 800 српских храмова.“ Истовремено, како наводи Мирковић, присилно је покатоличено око 250.000 православних Срба.

Страдање Српске Православне Цркве у Независној Држави Хрватској, паљење и разарање њених богомоља и убиства свештеника Мирковић је представио по покрајинама: Банија, Кордун, Лика, Славонија, Северозападна Хрватска, Далмација, Срем, Босанска крајина, Средња Босна, Источна Босна, Херцеговина. У књизи се прво говори о срушеним храмовима, који су представљени по азбучном реду, а онда о убијеним свештенослужитељима. О свакој срушеној цркви и убијеном свештенику саопштени су сажети подаци на српском и енглеском језику. У књизи је, што је иначе чини фотомонографијом, заступљено око 900 фотографија, на којима су спаљене или порушене цркве, страдали свештеници, сцене убиства и насилно превођење Срба у римокатоличку веру. На неким фотографијама приказана су документа хрватске Павелићеве државе који сведоче да су злочини извођени плански. Посебну вредност ове књиге, која се одликује изузетном прегледношћу, чини опширна библиографија коришћене литературе.

Јово Бајић

61. Међународни са Књиге

*Када умремо,
не тражи наш гроб у земљи,
нећо га потражи у срцима људи.
(Целалудин Руми, XIII век)*

Овогодишњи Сајам књига одвија се под мотом „Књиге у руке“. Може ли обична, права књига, да избори битку са оном електронском... Кажу, оно што није записано – није се ни догодило. Хоће ли услед неког свеопштег пада система у централном компјутеру, наш период цивилизације, уколико нестане обичне књиге, остати нем и непостојећи у историји?

Ове године Сајам је отворио Председник Матице Српске, писац Драган Станић – уметничко Иван Негришорац, који је говорио о *шајној сирези руку и књиџа*. Поред њега, као гост, посетиоци-

ма се обратила иранска редитељка и списатељица Наргес Абјар, говорећи о „ненаметљивој моћи књиге – која лежи у томе што је у стању да са четири стотине папирних страница подигне мост (*На грини ђурија*) који повезује четири стотине година живота... и продужи га до сваке куће у свету, до сваког језика и културе...“.

Поред почасног госта – земље Иран, приказаше се још 450 излагача – од којих су страни из Белорусије, Индије, Израела, Јапана, Кине, Мађарске, Русије, као и суседних република Босне и Херцеговине, Црне Горе, Словеније и Хрватске.

На Сајму ће бити обележена 400-годишњица смрти Сервантеса и Шекспира, као и стогодишњица Петра Кочића, и биће уручене традиционалне награ-

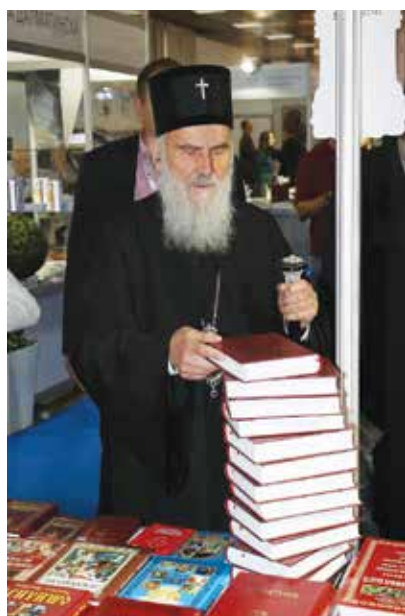

Фото: Данко Страхинић / Ђакон Драган С. Танасијевић

Јам књига у Београду у руке

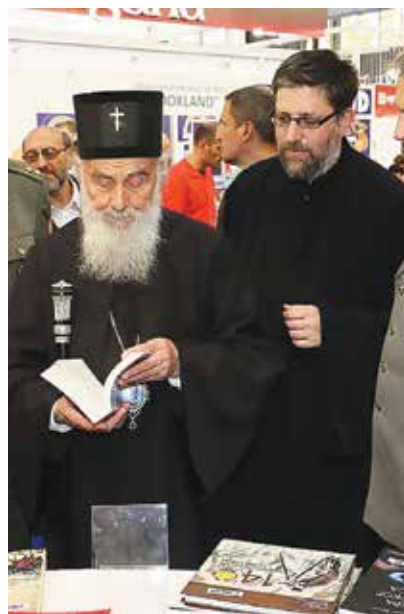
де. Међу бројним гостима Сајма биће Захар Прилепин, Ведрана Рудан, Пан Бујукас, Свејн Мененсланд, Миленко Стојчић.

Као и сваке године Њ. Св. Патријарх српски Иринеј посетио је Сајам и у два наврата узео активно учешће. Дана 25. октобра, поред издавача, беседио је на промоцији књиге *Патријарх српски Павле* аутора Жан Клод Ларшеа, француског теолога и филозофа. Осим тога, дао је уводну реч на трибини „Хришћанско наслеђе Косова и Метохије“, на којој су такође учествовали умировљени Епископ захумско-херцеговачки г. Атанасије, Митрополит црногорско-приморски г. Амфилохије, Епископ западно-амерички г. Максим, проф. др Душан Батаковић и Епископ рашко-призренски г. Теодосије.

На штанду Српске Православне Цркве наша су се многа нова издања, од којих су нека попут оних из „Беседе“ право из штампарије стигла на полице Сајма. И овога пута своје књиге приказале су издавачке куће „Светигора“, „Глас Цркве“... У руке посетилаца стигле су књиге Митрополита загребачко-љубљанског Порфирија, Ђакон Ненада Илића, нова издања Епархије нишке...

Када упитате неког Србина који живи у свету, далеко од родне груде – са којим народом се најбоље разуме, они који су имали прилике да дођу у контакт скоро редовно ће одговорити са Персијанцима (Иранцима). Поред тако сигурног одговора, осим констатације о савршеном међусобном разумевању, неће вам рећи ништа више...

мр Биљана Цинцар Костић

НАЈАВА:
ПРОМОЦИЈА ЗБОРНИКА
О КРАЉИЦИ ЈЕЛЕНИ АНЖУЈСКОЈ:
**Манастир Градац и Света
краљица Јелена у 21. веку**

У парохијском дому при Храму Св. Саве у Београду за 28. новембар у 19:00 заказана је промоција зборника о краљици Јелени Анжујској, који је под насловом *Јелена – краљица, монахиња, светихиња* објављен недавно у издању манастира Градац. Тематски зборник радова посвећених краљици Јелени садржи 11 научних радова који са различитих аспеката и у оквиру различитих научних области приступају личности краљице Јелене (†1314), супруге краља Уроша I и мајке краљева Драгутина и Милутина.

Зборник ће представити уредница др Катарина Митровић (историчар, научни сарадник Филозофског факултета у Београду), др Растко Јовић (теолог, доцент Православног богословског факултета у Београду и један од аутора), мр Данијел Дојчиновић (виши асистент Филолошког факултета у Београду) и др Дејан Радичевић (археолог, доцент Филозофског факултета у Београду и један од рецензената).

ИЗРАЕЛ

Најстарије помињање Јерусалима

На папирусу који је датиран на седми век пре Христа спомиње се испорука мешина за вино граду Јерусалиму.

Овај крхки папирус, за који се претпоставља да је пронађен у јудејској пустињској пећини, запленила је израелска Управа за старине током једне операције 2012. године. Методом радиоактивног угљеника је установљено

да је папирус стар 2700 година, а толико старих јеврејских папируса, неколико векова старијих од свитака из Црног мора, до сада је откривено само три.

Ајтан Клејн из Управе за старине наводи и да је датирање папируса потврђено и упоређивањем ортографије текста са другим текстовима из тог периода.

Папирус је ширине 11 центиметара, а дужине 2,5 центиметара. Анализом текста утврђено је да се ради о палео-јеврејском језику и изгледа да се ради о некој врсти отпремнице за испоруку две мешине за вино у град Јерусалим, главни град Јудејског царства. Комплетан текст гласи: „Од жене слушкиње цареве, из Нахарате (места близу Јерихона), две мешине за вино за Јерусалим“.

Чињеница да је овај текст написан на папирусу а не на глиненој плочици наговештава да је мешине за вино послала особа која је припадала вишем друштвеном слоју.

Извор: timesofisrael.com

ФРАНЦУСКА

Отворен Руски културни центар

Како преноси руска новинска агенција ТАСС у среду, 19. октобра у француској престоници свечано је отворен Руски право-

славни духовно-културни центар. Комплекс зграда, чији бисер је постао петокуполни Храм Свете Тројице, грађен је у историјском делу Париза од 2014. године. Центар се налази на обали Сене, а има изглед православне руске цркве са једном великом и четири мање куполе.

Куполе су покривене легуром злата и паладијума.

Аутор пројекта је француски архитекта Жан-Мишел Вилмот.

На челу церемоније отварања налазио се министар културе Русије Владимир Медински.

Епископ богородски Антоније је на церемонији отварање Центра назвао „историјским догађајем“.

„Руска православна заједница је своја богослужења – још од 30-их година прошлог века – држала у подруму фабрике бицикала. А ево, данас је на обали Сене засијала купола величанствене православне цркве. Она ће бити катедрални храм Руске Православне Цркве у Паризу. Ово су чекале генерације руских емиграната.“

Председник Русије Владимир Путин назвао је отварање Руског духовно-културног православног центра у Паризу сведочанством јаким руско-француских културних и хуманитарних веза.

„Честитам вам од срца званично отварање Руског духовно-културног православног центра у престоници Француске. Стварање тог уникатног комплекса је очигледан доказ јаким руско-француских културних и хуманитарних веза и обостране тежње народа наших земаља ка конструктивном дијалогу и конструктивној сарадњи“, преноси прес-служба Кремља честитку Путина.

Руски лидер је изразио увереност да ће Центар заузети достојно место међу културним знаменитостима Париза, а његова делатност ће послужити очувању и јачању традиција пријатељства и узајамног уважавања која одавно повезују Русе и Французе.

Извор: svetosavlje.org

ТОНГА

Православље у Краљевини Тонга

Под духовним старањем Високопреосвећеног Архиепископа Амфилохија, православље је за-сађено и у острвској Краљевини Тонга. У недељу, 6. октобра 2016. године, девет лица је крштено у новоизграђеној крстионици иза олтара у малој капели. Новоизграђена капела је посвећена Првоврховним апостолима Петру и Павлу. Црквена заједница је установљена по благослову Његове Свесветости Васељенског Патријарха Вартоломеја.

Извор: Orthodox Christian Network
(превод: Информативна служба СПЦ)

ЈОРДАН

Споменик Мојсију поново на гори Навав

Споменик Мојсију на врху горе Навав поново је постављен за поклонике који желе да посете место смрти овог боговица у Јордану. Истиче се да је овај споменик био десет година прекривен ради рестаураторских радова, јавља *Седмица.ру*. Споменик Мојсију, који се налази на 7 км од града Мадеве на гори Навав, сматра се једним од најважнијих и најпосећенијих места у Јордану и отуда се његово откривање сматра, после најозбиљнијих рестаураторских подухвата, великим догађа-

јем. Овде, на платоу горе високе око 1.000 метара, на отприлике 30 километара од Амана, јорданске престонице (у римско доба звао се Филаделфија), налази се манастир одакле се пружа поглед на западну обалу реке Јордана, на Јерихон и Јерусалим.

Извор: *Седмица.ру* (превод: Информативна служба СПЦ)

ЈЕРУСАЛИМ

Изложено Христово гробно место након више векова

Први пут након више векова, научници у Храму Васкрсења Христовог изложили су површину онога што се традиционално сматра Гробом Исуса Христа.

Гробно место се налази у Храму Васкрсења Христовог у Старом граду у Јерусалиму: прекривено је мермером од 1555. године, а вероватно и вековима раније.

„Мермер који прекрива гробницу је уклоњен, а изненадило нас је колико се материјала налази испод њега“, рекао је Фредерик Хиберт, археолог Националне географије (National Geographic) и партнер у пројекту рестаурације.

„Биће ово дуга научна анализа, али ћемо коначно моћи да видимо оригиналну камену површину на којој је, према традицији, било постављено Христово тело.“

Сада је Христов Гроб окружен малом грађевинам познатом као едикула (од латинске речи *aedicula*, у античким храмовима мало светилиште, капелица), која је реконструисана 1808–1810. г. након што је уништена у пожару.

Тим научника Националног техничког универзитета у Ати-

ни, под руководством професорке Антоније Марополоу, сада обнавља едикулу и унутрашњост гробнице.

Анализа оригиналног камена омогућиће научницима да истраже не само оригинални облик гробнице, већ и шта се с њом дешавало током векова, све до 326. године, када ју је пронашла Света Јелена, мајка римског цара Константина.

„Технике које користимо у документовању овог јединственог споменика омогућиће људима да стекну увид у наше налазе као да су и они сами посетили Христов Гроб“, рекла је професорка Марополоу.

Извор: РТС

ГВАТЕМАЛА

Процвет православља

Православна Црква доживљава процват у Гватемали, а црквена музика снажно привлачи људе у овој земљи. При Цркви Благовештења у месту Аквака-те оформљен је омладински хор који пева на шпанском током целе Литургије. Постоји одличан хор и при Цркви Пресвете Богородице Сталнопомоћнице у месту Тухамуко, такође у Гватемали, док у приобалним местима свештеници подучавају црквеном пјенију. На веб-страници *mayanorthodoxy.com* могуће је послушати поједине композиције са Лиругије на шпанском, а на истој адреси могу се пронаћи бројне информације о Православној Цркви у Гватемали и у Јужној Америци.

Извор: ОСП (превод: Информативна служба СПЦ | sic.srb)

У МАНАСТИРУ ТУМАНЕ

Хиљаде верника крај моштију Преп.Јакова

Са благословом Његовог Преосвештенства Епископа браничевског др Игнатија, 22. октобра 2016, у манастиру Тумане свечано је прослављена друга годишњица обретења моштију Преподобног Јакова.

Торжествено прослављење започето је бденијем које је служио игуман тумански Димитрије. Након службе мошти су из кивота пренете у олтар манастирске цркве. На дан празника пре Свете Литургије обављено је пресвлагање светих моштију. Потом су светитељеве мошти у пратњи свештенства и верног народа понете у литији око храма Светоарханђелске туманске обитељи, праћеној умилним звуком манастирских звона.

Мошти су, затим, унете у манастирскую цркву и од стране присутног свештенства у новом одјејанију положене у свештени кивот. Празничном Светом Литургијом начелствовао је Архимандрит Стефан, уз саслужење Архимандрита Стефана из Зочишта, Архимандрита Ромила из Дубоког Потока, игумана суковског Серафима, игумана подмаинског Рафаила, игумана погановског Мардарија, протосинђела Стефана, сабрата буковског, свештеника и ђакон епархија Браничевске, Тимочке и Београдско-карловачке.

Литургији су присуствовали и игуман манастира Згодачице Стефан, братија манастира Букова, Подмаина и Сукова, као и сестре из манастира Златенца.

После заамвоне молитве преломиљен је славски колач и освештано кољиво. Током дана преко две хиљаде верника приступило је у молитви нетљеним моштима Светог

Саопштење Мешовите комисије Хрватске бискупске конференције и Српске Православне Цркве 19. октобар 2016. године

У понедељак 17. и у уторак 18. октобра 2016. године, у Загребу, у седишту Хрватске бискупске конференције одржан је други састанак Мешовите комисије Хрватске бискупске конференције и Српске Православне Цркве која има задатак да заједнички размотри улогу Алојзија Степинца пре, за време и после Другог светског рата.

У име Свете Столице, састанком на тему „Надбискуп Алојзије Степинац и Српска Православна Црква од 1934. до 1941. године“, председавао је председник Папског одбора за историјске науке о. Бернارد Ардура. Као представници Хрватске бискупске конференције у реченој Комисији учествовали су: загребачки надбискуп кардинал Јосип Бозанић, бискуп мостарско-дувањски монсињор Ратко Перић, бискуп пожешки монсињор Антун Шкворчевић, као и др Јуре Кришто и др Марио Јареб са Хрватског института за историју. Као представници Српске Православне Цркве у истој Комисији учествовали су: Митрополит загребачко-љубљански др Порфирије, Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије, Епископ бачки др Иринеј, Епископ славонски Јован, проф. др Дарко Танасковић, амбасадор, стални изасланик Републике Србије при УНЕСКО, и за ову прилику позвани стручњак проф. др Љубодраг Димић са Филозофског факултета у Београду. Наредни сусрет ће се одржати у Новом Саду, 13. и 14. фебруара 2017. године.

оца Јакова, молећи његово заступништво пред Господом. Присутни су на благослов добили делиће старе светитељеве одежде и помазани уљем из светитељевог кандила.

Брајислав манастира Туман

У КРАГУЈЕВЦУ

40 година постојања Универзитета у Крагујевцу

У Универзитетској галерији, у уторак, 25. октобра 2016. године, отворена је изложба Архива Српске Православне Цркве поводом обележавања 40 година постојања Универзитета у Крагујевцу.

Академска и архивистичка традиција сусреле су се у изложби „Крагујевац и околина у документима Архива Српске Православне Цркве 1836–1865“, којом се симболички обележава 40 година постојања Универзитета у Крагујевцу и истовремено документује период стварања модерне српске државе. Али, постављање овакве изложбе не треба сагледавати само у смислу обележавања јубилеја.

Њен значај превазилази њен повод, нарочито ако имамо на уму да се први пут презентују јавности документа која су непобитна сведочанства о историји Цркве, о културно-историјским приликама уопште, о политичким дешавањима, као и онемо што данас називамо историјом приватног живота. Истичемо да је значај ове изложбе особито битан, имамо ли на уму време у ком живимо. А у овим смутним временима често се јавља

запитаност ко смо и шта смо. Ком и каквом народу припадамо. Из нашег непознавања историјских чињеница, из нашег непознавања архивске грађе, и из нашег непознавања прошлости, нужно се јавља и наша несигурност у себе саме, као и страх од другог и туђег.

На овој изложби по први пут јавности су презентовани документи црквене провинијенције који сведоче о стварању модерне српске државе и напора да црквена управа у Кнежевини Србији буде заснована и спровођена у духу црквених канона. Изабрани документи су од нарочитог значаја за историју и културу српског народа, и као такви омогућавају обogaћивање знања о прошлости српске државе и српског друштва. У питању су аутентична сведочанства из области историје Цркве, историје грађанског друштва, судства, здравства, политичког живота и историје приватног живота.

Аутори изложбе и каталога су Милош Матијевић, проф. др Маја Анђелковић и Радован Пилиповић. На отварању изложбе говорили су ректор Универзитета у Крагујевцу, проф. др Небојша Арсенијевић, професор Филолошко-уметничког факултета др Маја Анђелковић и директор Архива Српске Православне Цркве господин Радован Пилиповић. Изложбу је отворио Његово Преосвештенство Епископ шумадијски Јован.

Отварању изложбе присуствовали су градоначелник Крагујевца Радомир Николић, црквени великодостојници, представници институција културе, професори, студенти и запослени на Универзитету у Крагујевцу.

Посетиоци Универзитетске галерије изложбу могу погледати до 20. новембра 2016. године.

Извор: kg.ac.rs

У ДЕРВЕНТИ

Освећење иконостаса

На дан Светог мученика Лонгина, 29. октобра 2016. године, у Саборном храму у Дервенти Свету

АПЕЛ ЗА ПОМОЋ

Саборност и хуманост на делу Добротворни турнир за Александра Новаковића

Ученици Седме београдске гимназије и Богословије Светог Саве учврстили су своје пријатељство хуманитарном акцијом одржаном 18. октобра 2016. године у фискултурној сали Седме београдске гимназије.

На иницијативу вероучитеља у Седмој гимназији Ђакон Радомира Маринковића и професора Богословије Светог Саве Радомира Врућинића одржан је добротворни турнир у фудбалу и кошарци, а сакупљени новац овом приликом упућен је оболелом Александру Новаковићу, бившем ученику Седме гимназије, коме је налаз потврдио dg. Lymphoma Burkitt.

Сви који желе да помогну могу новчана средства уплатити на:

1) рачуне банке Intesa: динарски рачун: 160-5100102778521-73
девизни рачун: RS35-160-5130202209660-33

2) на наменске хуманитарне рачуне банке Raiffeisen Bank:
динарски рачун: 265-0000004804720-47
девизни рачун: RS35265090000000003946

Или слањем СМС поруке 197 на 3030, цена поруке је 100 дин.

За додатне информације, можете звати на бројеве: Новаковић Светислав – 064/8291203; Марковић Слађана – 064/1932887

Архијерејску Литургију служили су Митрополит загребачко-љубљански Порфирије и Епископ зворничко-тузлански Хризостом.

Пре Свете Литургије архијереји су освештали иконостас који је дервентском храму даривао Васо Давидовић из Сиднеја. Високопреосвећени Митрополит је захвалио домаћину Преосвећеном Епископу Хризостому на позиву и указаној части да служи Свету Литургију по први пут на просторима где су и његови корени. Митрополит Порфирије је захвалио верном народу дервентском за делатну веру која

се посебно огледа у лепоти Саборне цркве која је, како је нагласио, печат и круна овог града и истински израз љубави према Богу и одаости отачким вредностима које је овај народ наследио и верно чува.

Послије Свете Литургије начелник Општине Дервента Милорад Симић, који је и председник Грађевинског одбора за изградњу Саборног храма, приредио је ручак за све госте и добротворе. У знак сећања на овај свети и велики дан начелник Симић је уручио архијерејима панорамске фотографије града Дервенте.

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

НА ВУЧЈЕМ ДОЛУ

140-годишњица Вучедолске битке

Храм Светог свештеномученика Атиногена на Вучјем долу освештан је, свечано и саборно, на празник Светог мученика Лонги-

на Сотника, у суботу, 29. октобра 2016. године.

Храм су освештали и потом у њему одслужили Свету Архијерејску Литургију Његово Високопреосвештенство Архиепископ цетињски и Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Преосвећена господа Епископи захумско-херцеговачки Григорије, будимљанско-никшићки Јоаникије, диоклијски Кирило и умировљени захумско-херцеговачки Атанасије, уз саслужење бројног свештенства и монаштва поменутих епархија.

Новоосвештани храм подигнут је у спомен на славне јунаке Вучедолске битке, који су крв своју проливали за Крст часни и слободу златну, за ослобођење и уједињење нашег народа, па је током Литургије одслужен помен краљу Николи и ратницима који су извојевали знамениту побједу на Вучјем долу. Овом свечаношћу, у организацији Епархија будимљанско-никшићке и захумско-херцеговачке, обиљежена је 140-годишњица славне Вучедолске битке.

Овом приликом одслужен је помен новопрестављеном слуги Божијем монаху Теодору (Митровићу), сабрату манастира Косије-

Крунисано дугогодишње прегалаштво

Вредни и свагда поуздани сарадник Информативне службе Српске Православне Цркве за коју бележи многе актуелности првенствено из живота западних Цркава и културе и уметности уопште, а нарочито из света књиге, као и писањем стручних, научних прилога за друге публикације наше свете Цркве, ђакон Зоран Андрић рукоположен је у чин презвитера 23. октобра 2016. године у Минхену. Божанску Литургију је служио и чин рукоположења је обавио Високопреосвећени Митрополит црногорско-приморски Амфилохије, по молби надлежног Епископа франкфуртског и свенемачког Сергија.

У чин ђакона рукоположен је 20. фебруара 1994. године од стране Епископа средњоевропског Константина и постављен је за ђакона при Цркви Светог Јована Владимира у Минхену. Већ 1998. године одликован је правом ношења црвеног појаса, а 2006. године произведен је у звање протођакона. Истог дана кад је рукоположен у презвитерски чин, надлежни Епископ Сергије произвео га је у звање протопрезвитера.

Сарадник је немачке и српске философске и теолошке периодике: „Süddeutsche Zeitung“, „Neue Zürcher Zeitung“, „Frankfurter Rundschau“, „Die Welt“, „Christ in der Gegenwart“, „Orthodoxes Forum“, а пише чланке и рецензије за часописе: „Теолошки погледи“, „Богословље“, „Хришћанска мисао“, „Philotheos: International Journal for Philosophy and Theology“, као и за Информативну службу Српске Православне Цркве, „НИН“, „Књижевне новине“, „Данас“, и др.

Члан је немачког историографског удружења GUG – Gesellschaft für Unternehmensgeschichte, Frankfurt am Main као и немачког архиварског удружења VdA – Verband deutscher Archivarinnen und Archivare e. V.

Поред свих ових академских титула и научних успеха, посебно истичемо да је новорукоположени презвитер рођен у породици чланова Народне хришћанске заједнице (богomoљаца), коју је основао Свети Николај Жички и Охридски. Највећи утицај на њега извршио је Владика шумадијски др Сава Вуковић, који га је послао на студије богословских наука у Београду и доцније на студије у Фрибургу, у Швајцарској. Тај дух и година на Богословском факултету у Београду 1978/79. године били су одлучујуће за његов „коперникански обрт“ од књижевности ка теологији, преко философије. Наравно, најзначајније импulsе су и у оно време давали млади протосинђели Амфилохије (Радовић) и Атанасије (Јевтић). Сахрана Јустина Поповића исто тако је била незаборавни духовни доживљај који га је „предодредио“ за духовне тежње и зрење.

Нашем прилежном сараднику желимо да и у презвитерском чину настави своје духовно и научно усавршавање. На многе године!

Протођакон Радомир Ракић

рево, који је трагично настрадао у саобраћајној несрећи у петак, 28. октобра 2016. године.

Вјерном народу сабраном у великом броју из свих крајева Црне Горе и Херцеговине бесједио је Преосвећени Епископ Григорије. – Овај храм, изаткан у уму вели-

ког архитекте Пеђе Ристића, зачет у пространом срцу Епископа Јоаникија и саграђен бригом и љубављу свих вас, треба да буде мјесто спокоја, мјесто мира за све пострадале војсковође и војнике за нашу и за њихову слободу и слободу наших потомака, треба да буде мје-

сто одмора и преображаја гдје ће се крв људска спирати и умивати росом Божије благодати.

Ријечима архипастирске бесједне обратио се и Високопреосвећени Митрополит Амфилохије, који је казао да је улазак у храм улазак у светињу над светињама, за поклоњење Живом и вјечном Богу, за сусрет са Живим и вјечним Богом и за додир са Њим, за причешће Његове голготске крви и Његовог голготског, распетог, васкрслог и вазнесе-ног тијела. – Ми се, освећујући овај храм овдје, налазимо на једном тако узвишеном мјесту, отварајући врата овог светог храма и поклањајући се сили Божијој, моћи Божијој, мудрости Божијој, просвећујући се истином Божијом вјечном и непролазном, дотичући се живоносног гроба Христовог који је живоносан, јер је гроб Христовог васкрсења.

Архијерејима наше Свете Цркве, који су учествовали у освећењу храма на Вучјем долу и високим званицама из друштвено-политичког и јавног живота Републике Српске и Србије, који су својим присуством увеличали славље, заблагодарио је надлежни Епископ будимљанско-нишки Јоаникије. – Хвала нашим архијерејима што су дошли да данас ову цркву на Вучјем долу крвавом обуку у свјетлост и да је умиришу благодаћу Пресветог Духа и Светим Тајнама Христовим. Хвала председнику Републике Српске Милораду Додику, академику Матији Бећковићу и другим угледним гостима који су дошли данас овдје: Милети Радојевићу, представнику Владе Републике Србије, изасланику амбасадe Руске Федерације у Црној Гори, председницима општина Жабљак и Плужине, начелницима општина Требиње и Соколац. Њиховим доласком учинили су нам велику част и овај ће храм запамтити њихову љубав.

Након освећења цркве и служења Божанске Литургије приређена је Свечана академија и пригодан културно-умјетнички програм. Величанствени скуп још једном је благословио Епископ Јоаникије.

Свечану бесједу је одржао пјесник Матија Бећковић. Окупљене је поздравио и Милорад Додик, председник Републике Српске, чије обраћање је поздрављено срдачним аплаузом бројног народа Божијег.

У културно-умјетничком програму учествовали су хор Преподобне мати Ангелине, КУД „Пива“ из Плужина, КУД „Зора Херцеговине“ из Билеће, КУД „Сава Владиславић“ из Гацка, КУД „Тешан Подруговић“, народни гуслари Стеван Мишо Поповић и Здравко Кнежевић.

Извор: Епархија будимљанско-нишки

У ХРАМУ СВЕТОГ САВЕ Посета руског Епископа Андреја

У недељу, 30. октобра 2016. године, на празник Светог пророка Осије и Светог Андреја Критског, са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја, Свету Литургију у крипти Храма Светог Саве на Врачару служио је Његово Преосвештенство Епископ росошански и острогошки Андреј уз саслужење Његовог Преосвештенства Епископа моравичког Антонија, настојатеља Подворја Српске Патријаршије у Москви, и Његовог Преосвештенства Епископа топличког Арсенија, викара Патријарха Српског и настојатеља Храма Светог Саве на Врачару.

Саслуживали су протојереј Саво Шмигић, секретар ЕУО Епархије рашко-призренске, и братство Светосавског храма. Благољепију богослужења допринео је мешовити хор Певачког друштва „Мокрањца“ под управом гђице Милице Тишме.

За Храм Светог Саве овај догађај је био неизмерна радост. Иако се сваке недеље у заветном храму српског народа на Врачару верни народ окупља на најважније сабрање – Евхаристији, радост је била потпунија због присуства архијереја из Русије, Епископа росошанског и острогошког Андреја, који је са благословом Његове Светости Патријарха московског и све Русије Кирила, први пут посетио нашу Цркву,

дошавши у Србију на позив Епископа врањског Пахомија, да би сведочио јединство у празновању Светог Прохора Пчињског. Домаћин овог духовног литургијског сабрања, Преосвећени Епископ топлички Арсеније поздравио је у име Његове Светости Патријарха Иринеја, парохијана и братства храма госта из Русије. – Добродошли у Србију, у Београд и на свето место на коме су 1594. године спаљене мошти Светог Саве. Ово место је Голгота српског рода и место које нас сабира. Зато је српски народ још пре 120 година одлучио да на овом месту подигне велелепни храм своје просветитељу и првом Архиепископу, Светом Сави. Та идеја, љубав и воља да се храм заврши у славу Божију и у славу Светог Саве живе и данас, казао је Владика Арсеније. – Уз помоћ наше руске браће, руског народа и Руске Православне Цркве, коначно ће овај храм добити свој облик и своју лепоту. Овај храм ће бити украс не само Београда и Србије, него и свег Православља. Зато са радошћу овде дочекујемо сву нашу православну браћу, а посебно нашу православну браћу из Мајке Русије. Србија јесте мала наспрам велике Русије, али је велико наше срце којим волимо и љубимо нашу руску православну браћу. Зато и Вама, драги Владико, и свим архијерејима Руске Православне Цркве и руском православном народу желим да поручим да су овде увек добродошли да са радошћу заједно служимо Свету Литургију и Богу се молимо, јер смо ми пред Њим једнаки и исти у нашој православној вери, истакао је Владика Арсеније.

На ове речи срдачне добродошлице, Епископ Андреј је отпоздравио домаћину захваливши на указаној части и љубави и исказавши велику радост од пуноће своје душе и од пуноће свога срца што је имао прилику да служи у велелепном Храму Светог Саве који пројављује истиниту љубав и лепоту душе српског народа у којој се одражава Христос.

Извор: Храм Светог Саве

**Пријатељ штанда
Српске Православне Цркве
на 61. Међународном сајму
књига у Београду:**

Telekom Srbija